

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Кваліфікаційна робота бакалавра

**на тему: «ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ГЕОПОЛІТИЧНИХ
КОНФЛІКТІВ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ ТА ІНВЕСТИЦІЇ»**

Виконав:

студент 4 курсу групи УО-41
спеціальності 292 – «Міжнародні
економічні відносини»
освітньої програми «Міжнародні
економічні відносини»
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти

 Косінський Я.І.

Керівник: к.е.н., доц. Зайцева А. С.

Рецензент:

Харків – 2024 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 292 – «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма – «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувач кафедри
міжнародних економічних
відносин
імені Артура Голікова
Іван МАРЧЕНКО

« ____ » _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Косінського Ярослава Ігоровича

1. Тема роботи «Особливості впливу геополітичних конфліктів на світову торгівлю та інвестиції»

керівник роботи к.е.н., доц. Зайцева А. С.

затверджені наказом по університету від 24.01.2024 року № 4002-5/162

2. Строк подання студентом роботи 27.05.2024 р.
3. Перелік питань, які потрібно розробити: розглянути сутність та зміст геополітики та геополітичних конфліктів; розглянути міжнародну торгівлю як складову відносин між країнами; проаналізувати вплив геополітичних конфліктів на міжнародну торгівлю; проаналізувати сучасний стан міжнародної торгівлі в розрізі геополітичних конфліктів; окреслити вплив геополітичних конфліктів на інвестиційну привабливість країни.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження геополітичних конфліктів та інвестицій
2.	РОЗДІЛ 2. Особливості впливу геополітичних конфліктів на світову торгівлю та інвестиції

5. Дата видачі завдання 01.12.2023 р.

Студент Я. І. Косінський

Керівник роботи А. С. Зайцева

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	8
1.1 Сутність геополітичних конфліктів в міжнародних економічних відносинах	8
1.2 Геополітичні конфлікти як прояв міжнародних економічних відносин.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ ТА ІНВЕСТИЦІЇ.....	27
2.1 Аналіз сучасного стану міжнародної торгівлі в розрізі геополітичних конфліктів.....	27
2.2 Вплив геополітичних конфліктів на інвестиції.....	33
ВИСНОВОК.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному глобалізованому світі геополітичні конфлікти стають дедалі більш поширеними та мають значний вплив на різні аспекти життя, включаючи світову торгівлю та інвестиції. Дослідження впливу цих конфліктів на економіку є надзвичайно актуальним, адже воно може допомогти у кращому розумінні та прогнозуванні їх наслідків, а також у розробці ефективних стратегій мінімізації негативного впливу. Зростання частоти та інтенсивності геополітичних конфліктів у 21 столітті є нагальною проблемою, що породжує серйозні економічні виклики. Сучасна світова економіка виявляється надзвичайно вразливою перед цим явищем, бо стала надмірно взаємозалежною. Інтенсивність та розмах геополітичних конфліктів зростає, а їхні наслідки стають все більш необоротними та складними для прогнозування. Суттєвою рисою сучасних конфліктів є їхній мультимедійний характер: вони включають не лише військові дії, але й економічні та інформаційні аспекти. Це створює додаткові виклики для керівників держав та міжнародних організацій у розробці стратегій, спрямованих на мінімізацію негативного впливу конфліктів. Для ефективного захисту економічних інтересів країн необхідно ретельно досліджувати вплив геополітичних конфліктів на світову торгівлю та інвестиції. Це вимагає широкого аналізу та розробки комплексних стратегій, спрямованих на збереження стабільності та розвитку глобальної економіки.

Ступінь вивчення проблеми. Вивчення геополітики та геополітичних конфліктів знайшло своє відображення в дослідженнях вчених, зокрема: К. Хаусхофер, Р. Челлен, Н. Д. Спайкмен, Д. Єргін, Ю. Липа, Ф. Ратцель, Д. Маккіндер, С. Рудницький, М. Дністрянський та інших.

Якість і глибина розробок цих авторів різняться, але загалом їхні дослідження мають важливе значення для розуміння впливу геополітичних конфліктів на глобальну економіку. Різні точки зору і підходи до вирішення проблеми можуть включати аналіз геополітичних ризиків, вплив торговельних

обмежень на міжнародну торгівлю, а також стратегії диверсифікації інвестицій для зменшення ризиків.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є виявлення особливостей впливу геополітичних конфліктів на світову торгівлю та інвестиції. Завдання:

1. Розкрити сутність геополітичних конфліктів в міжнародних економічних відносинах;
2. Розглянути геополітичні конфлікти як основу міжнародних економічних відносин;
3. Проаналізувати сучасний стан міжнародної торгівлі в розрізі геополітичних конфліктів;
4. Проаналізувати вплив геополітичних конфліктів на інвестиційну привабливість країни.

Об'єктом дослідження є розвиток геополітичних конфліктів в світі.

Предметом дослідження є сучасний стан впливу геополітичних конфліктів на світову торгівлю та інвестиції.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії. У роботі використаний інструментарій загальнонаукових і міждисциплінарних методів пізнання: наукове абстрагування і історичний підхід – при дослідженні сутності та змісту геополітики та геополітичних конфліктів, статистично-економічний – при аналізі впливу геополітичних конфліктів на міжнародну торгівлю. В роботі також активно застосовуються методи аналізу і синтезу, узагальнення, аналітичний метод.

Інформаційною базою дослідження є дані з вітчизняних та зарубіжних статистичних джерел, матеріали з перевірених електронних ресурсів, наукові статті в спеціальних виданнях.

Робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків; містить 53 сторінок тексту, 13 рисунків, 1 таблицю. Список джерел містить 18 найменувань літератури, 33 електронних публікацій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

1.1 Сутність геополітичних конфліктів в міжнародних економічних відносинах

Геополітика — це концептуальне розуміння політики держав або групи держав, що ґрунтується на аналізі їх зовнішніх та внутрішніх дій, стану та еволюції економічних, політичних і соціальних систем суспільства, під впливом географічних чинників. Це міждисциплінарний підхід, який слугує одним із теоретичних засад політики держав як в межах суспільства, так і на міжнародній арені. Геополітика також є ключовим поняттям у теорії міжнародних відносин, що описує місце і специфічні історичні форми впливу територіально-просторових особливостей розміщення держав на локальному, регіональному, континентальному і глобальному міжнародному рівнях [1].

Таким чином, геополітика зосереджується на політичній владі, пов'язаній з географічним простором, зокрема, територіальними водами та сухопутною територією у взаємозв'язку з дипломатичною історією. Предметом геополітики є відносини між інтересами міжнародних політичних акторів, зосереджених в межах певної території, простору або географічного елементу, відносини, які створюють геополітичну систему. Критична геополітика деконструє класичні геополітичні теорії, показуючи їх політичні/ідеологічні функції для великих держав.

Аргументи про політичний вплив географії - зокрема, клімату, топографії, орних земель і доступу до моря - з'явилися в західній політичній думці принаймні з давньогрецької епохи і були помітними в працях таких різних філософів, як Аристотель (384-322 рр. до н.е.) і Монтеस्क'є (1689-1745 рр.). Найвідомішим масивом геополітичних праць є обширна література кінця 19-го і початку 20-го століть, значна частина якої була присвячена впливу на світову політику нових технологій, що з'явилися в результаті Промислової

революції. Альфред Тайєр Махан, Халфорд Макіндер, Джон Сілі, Карл Хаусхофер, Фрідріх Ратцель, Герберт Уеллс, Ніколас Спайкмен, Гомер Леа, Фредерік Теггарт, Фредерік Джексон Тернер, Джеймс Бернем, Е.Х. Карр, Поль Відаль де ла Блаш та інші застосовували матеріалістичні підходи до сучасних проблем. Ці та інші автори, як правило, поєднували аналіз з політичною пропагандою, а деякі з них демонстрували багато з найбільш згубних расових і класових упереджень епохи.

Геополітики намагалися зрозуміти, як нові індустріальні можливості транспортування, комунікації та руйнування - передусім залізниці, пароплави, літаки, телеграф і вибухівка - у взаємодії з найбільшими географічними особливостями Землі визначатимуть характер, кількість і розташування життєздатних підрозділів безпеки в глобальній міжнародній системі, що формується. Більшість вважала, що нова ера світової політики характеризуватиметься закриттям кордонів, збільшенням територіальних одиниць та інтенсивною міждержавною конкуренцією; більшість також вважала, що великі потрясіння неминучі, що система балансу сил, яка допомагала підтримувати порядок в Європі протягом більшої частини 19-го століття, застаріла, що Британська імперія (наддержавна 19-го століття) погано пристосована до нового матеріального середовища і, ймовірно, буде розчленована, і що Сполучені Штати і росія - це дві держави, які за своїм розміром і розташуванням найкраще виживають у новій епосі. Однак геополітики рішуче розійшлися в думках щодо характеру, кількості та місця розташування утворень, які виявилися б найбільш життєздатними.

Історичний аналіз Махана про становлення Британської імперії став відправною точкою для геополітичних дебатів. Стверджуючи, що контроль над морськими шляхами був вирішальним через вищу мобільність океанських вітрильників порівняно з наземним транспортом, що приводиться в рух тваринами, Макіндер стверджував, що існує тенденція до контролю морської торгівлі та колоніальних володінь однією добре розташованою морською державою. З появою залізниці Макіндер стверджував, що сухопутна сила

переважатиме над морською. У своїй теорії «серцевини», яка зосереджувалася на великих внутрішніх регіонах Євразії, що стали доступними завдяки залізницям, Маккіндер стверджував, що будь-яка держава, яка зможе контролювати серцевину, контролюватиме світову політику і, таким чином, становитиме загрозу світової імперії. На противагу цьому, Спайкмен стверджував, що «окраїнний» регіон Євразії, який простягається півмісяцем від Європи до Східної Азії, має тенденцію до об'єднання в руках однієї держави, і що країна, яка контролюватиме його, ймовірно, буде домінувати у світі. З іншого боку, Хаусхофер та інші німецькі геополітики, які підтримували міжнародне домінування Німеччини, розробили теорію «панрегіону» - блоку розміром з континент, що охоплює індустріальну метрополію (або велику державу) і ресурсну периферію, і стверджували, що чотири регіони - пан-Європа (яка включала Африку), де домінує Німеччина, пан-Азія - Японія, пан-Америка - Сполучені Штати і пан-росія - Радянський Союз - ймовірно, з'являться на проміжній стадії, яка призведе до глобального домінування Німеччини. Поява літака змусила деяких геополітиків (наприклад, Джуліо Духе) применшити роль морської та сухопутної сили на користь переваги в повітрі. Під час Другої світової війни дехто навіть передбачав, що технологічний розвиток зробить військово-морську силу застарілою.

Після Другої світової війни популярність геополітичної теорії знизилася як через її асоціацію з нацистською німецькою та імперською японською агресією, так і через те, що поява ядерних вибухових речовин і балістичних ракет зменшила значення географічних факторів у глобальному стратегічному балансі сил. Однак геополітика продовжувала впливати на міжнародну політику, слугуючи основою для стратегії стримування Сполучених Штатів під час холодної війни, яка була розроблена Джорджем Кеннаном як геополітична стратегія для обмеження експансії Радянського Союзу. Політичні географи також почали розширювати геополітику, включаючи в неї економічні та військові фактори [2].

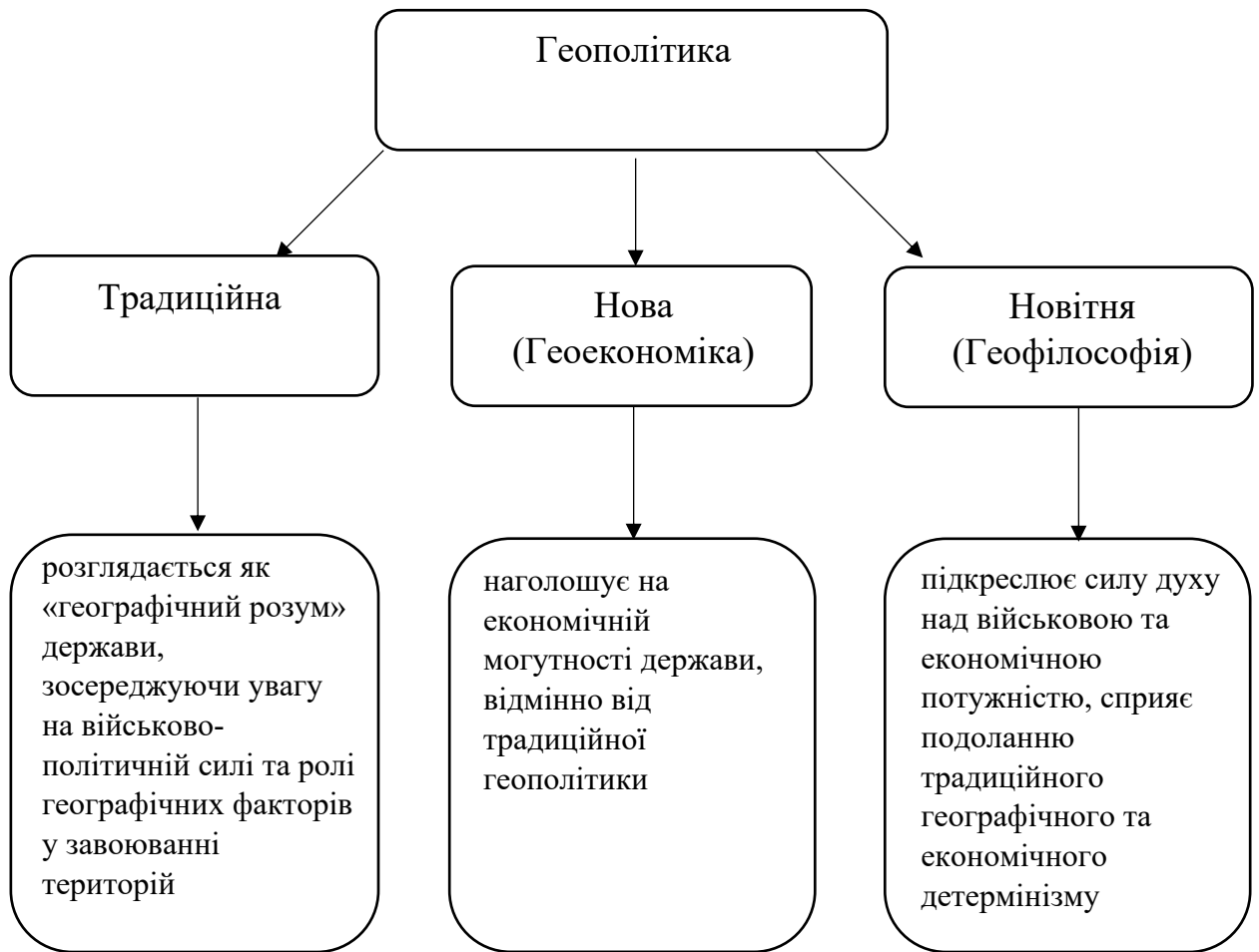

Рис. 1.1 Основні напрями геополітики.

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

В контексті історії геополітику розглядають як аналіз впливу географічного середовища на політичне життя держав. Цей підхід став актуальним вже у другій половині XIX століття. З цього періоду можна говорити про формування геополітики як науки, з усією його термінологічною базою та обсягом питань, які вона охоплює [4].

Становлення геополітики як окремого напрямку політичних досліджень пов'язане з іменами Фрідріха Ратцеля та Рудольфа Челлена, який вперше ввів термін «геополітика». Початок XX століття призначений значущими подіями, такими як інтернаціоналізація світових економічних процесів, виступ США як ключової держави, а також розгортання національно-визвольних рухів в Азії та Африці. У 1922 році в Німеччині був заснований Інститут Геополітики, а

концепції німецької школи, зокрема, «теорія життєвого простору» підкріпили стратегічні вчинки Німеччини у Другій світовій війні.[5]

Геополітика розвивалася як галузь знань, яка допомагала державам досягати своїх цілей та захищати свої інтереси, особливо у контексті географічних ресурсів. Вона поєднувала стратегічні інтереси держав з географічним аналізом ресурсів територій.

Після Другої світової війни, з появою ядерної зброї та перехід світу до двополярності, геополітика отримала нові аспекти, ставши інструментом для вирішення зовнішньополітичних та військових завдань, а також для аналізу політичних процесів на регіональному та глобальному рівнях. Вона продовжує залишатися важливим фактором у розумінні міжнародних відносин, хоча більшість сучасних політологів не вважають географічний фактор вирішальним.

Геополітика зосереджується на вивченні геополітичної структури світу, яка включає безліч територіальних моделей. Однією з основних завдань геополітики є аналіз механізмів та форм контролю над територією. Її історичне ядро знаходиться в географії, яка досліджує зв'язки між властивостями територій та суперництвом або співпрацею світових силових полів. Методологічне серце геополітики полягає в «моделюванні» на глобальному рівні, хоча вона також охоплює регіональні та локальні аспекти, такі як межі, спірні території та міждержавні конфлікти.

У наукових колах геополітика включає географічний, історичний та соціологічний аналіз політичних та територіальних структур на різних рівнях. Вона розглядає значення географії для політики, економіки та стратегії в залежності від розміру, функцій та взаємодії місцевостей та ресурсів.

Збігнєв Бжезинський, відомий американський геополітик, описує геополітику як теорію глобальної «великої шахівниці» [6].

Основними школами в геополітиці були німецька, американська, британська та європейський континенталізм.

Німецька школа геополітики відіграла важливу роль у розвитку цієї науки

наприкінці XIX та середині XX століття. Її представники, зокрема Фрідріх Ратцель, сформулювали основні тези геополітичних досліджень, які вплинули на становлення цієї науки. Вони перетворили геополітику на інструмент обґрунтування воєнної агресії, але одночасно поклали початок розвитку реальної політики, яка виходить із конфлікту інтересів держав на міжнародній арені. Представники цієї школи дивились на геополітичні конфлікти під різними кутами.

Американська школа геополітики мала значний вплив на формування військової стратегії та зовнішньої політики США протягом XX століття. Ідеї Альфреда Таєра Мегена, хоч і не вживавши термін «геополітика», відповідали професійному геополітичному підходові, що сформувало основу для аналізу міжнародних відносин та геополітичних тенденцій.

Британська школа геополітики була спорідненою з американською і стала базою для формування американського атлантизму та політики НАТО. Її засновник Хелфорд Маккіндер виклав власне бачення історії та географії світу, що визначило розвиток геополітики у XX столітті.

Європейський континенталізм характеризується меншою глобальністю, зосередженням на внутрішній геополітиці та ідеями, такими як «нові права» та неконфронтаційна геополітика, що стали основою європейської континентальної геополітики. Французький географ Поль Відаль де ла Блаш, хоча був впливовим, не погоджувався з багатьма ідеями німецької геополітики, а зокрема з перебільшеною роллю природних факторів у розвитку держав. Він підкреслював роль людини і її волі у геополітичних процесах, розвиваючи концепцію «посибілізму» [7].

У таблиці 1.1. систематизовано трактування та розуміння поняття геополітичних конфліктів різними школами.

Таблиця 1.1.

Трактування геополітичних конфліктів різними
геополітичними школами

Школа	Трактування
Німецька	Фрідріх Ратцель був перший розвинув концепцію «життєвого простору», який підкреслював важливість географічного простору для виживання і розвитку нації. В той час як Карл Хаусхофер підтримував ідеї про стратегічне розширення і територіальну експансію, які впливали на нацистську політику Німеччини в 1930-1940-х роках.
Американська	Реалісти розглядають геополітичні конфлікти як неминучий результат анархічної структури міжнародної системи, де держави, що діють як головні актори, прагнуть до виживання через максимізацію своєї сили і безпеки. В той час як неореалісти зосереджуються на структурних факторах, що визначають поведінку держав, включаючи баланс сил і стратегічну конкуренцію. Лібералісти ж вважають, що геополітичні конфлікти можуть бути пом'якшені через міжнародні інститути, економічну взаємозалежність і демократичні норми.
Британська	Представники цієї школи розглядають міжнародну політику як сукупність взаємодій між державами, які формуються як анархією, так і правилами, нормами і інституціями, що виникають у міжнародному суспільстві.
Східноєвропейська	У Східній Європі геополітичні конфлікти часто розглядаються крізь призму історичного досвіду впливу великих імперій. Тут важлива роль відводиться питанням національної ідентичності, суверенітету і впливу глобальних та регіональних акторів.

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Кожна школа підходить до визначення і аналізу геополітичних конфліктів з різних точок зору, враховуючи специфіку своєї історії, культури та теоретичної бази. Наприклад, американський реалізм наголошує на силі і виживанні в анархічному світі, тоді як англійська школа підкреслює важливість міжнародних норм і інституцій. Німецька школа, особливо в історичному контексті, підкреслювала географічну експансію, тоді як японський підхід акцентує увагу на регіональній стабільності і економічній взаємозалежності. Східноєвропейський підхід зосереджується на історичному досвіді і сучасних загрозах

Щодо питання геополітичних конфліктів, Геополітичний конфлікт - це ситуація, коли різні країни або актори змагаються за контроль або вплив на

певну географічну область, ресурси або стратегічне положення з метою досягнення своїх політичних, економічних або безпекових цілей. Це може включати територіальні суперечки, конкуренцію за енергетичні ресурси, боротьбу за вплив у регіоні чи контроль над морськими шляхами. Геополітичні конфлікти можуть мати значний вплив на міжнародні відносини та стабільність у світі.[8]

Геополітичні ризики вимірюються індексом геополітичних ризиків. Індекс геополітичного ризику базується на аналізі газетних статей, що висвітлюють геополітичні події та напруженість. Чим вищий бал, тим вищий рівень ризику.

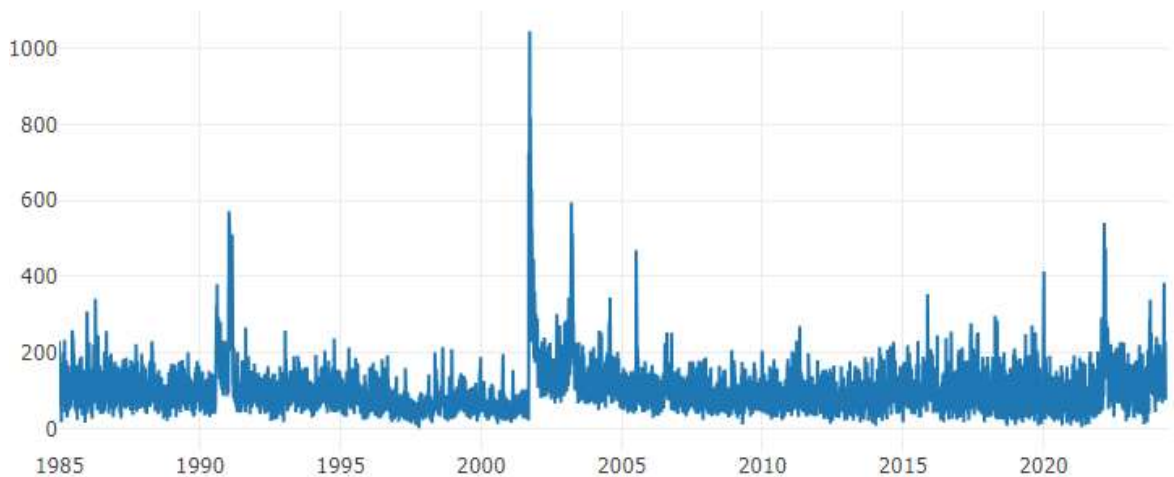

Рис 1.2. Індекс геополітичних ризиків.

Джерело:[9]

Як видно по графіку індексу геополітичних ризиків, найвищою точкою цього індексу були події 9 вересня 2001 року. Також значними подіями на цьому графіку є: загострення війни у персидському заливі у липні 1990 року, блокування радянськими військами набування незалежності Литви у січні 1991 року, вторгнення США в Ірак 20 березня 2003 року та вторгнення росії в Україну у лютому 2022 року.

Останнім часом геополітичні конфлікти стали важливим світовим викликом. Кількість локальних і регіональних конфліктів різко зросла, їх вплив збільшився, а механізми ускладнилися. Тенденція до розмивання меж між внутрішніми і міжнародними конфліктами стала більш очевидною, між

звичайними і нестандартними формами прояву цих конфліктів, що породило нове явище - "гібридні" геополітичні конфлікти нового покоління.

У сучасних умовах глобалізації геополітичні суперечності стають серйозною загрозою для світового співтовариства. Ця загроза полягає в можливості їх поширення в просторі, що викликає ризики екологічних і військових криз, а також великого потоку мігрантів, які можуть дестабілізувати економічну та політичну ситуацію в численних країнах. Потенційні наслідки цих конфліктів можуть мати системний вплив на економіку та фінанси. З урахуванням цього, особливо важливим стає розгляд питань, що стосуються характеру, перебігу та форм прояву геополітичних конфліктів нового покоління.

Концепція «геополітичного конфлікту», як процесу, проходить кілька етапів розвитку: від «усвідомлення несумісності» через «наростання напруги» і «тиск без застосування військової сили» до «військової інтервенції або війни для нав'язування рішення». Це поняття ширше за просте розуміння «війни», яка є окремим (винятковим) випадком геополітичного конфлікту. Проте виділення «війни» як обов'язкового етапу у геополітичному конфлікті є спірним, оскільки конфлікти не завжди призводять до застосування збройного насильства або військових дій. Більше того, природа геополітичних конфліктів (поза «війною» та «збройним протистоянням») часто визначається «міждержавними протиріччями», «конкуренцією», «суперництвом», «конфліктом інтересів» тощо. З урахуванням цього, більш адекватним є визначення геополітичного конфлікту як однієї з форм вияву міждержавних протиріч на етапі їх значного загострення, коли сторони вступають у відкриті дії один проти одного з метою реалізації своїх інтересів і використання всіх доступних методів і засобів.

В геополітичних конфліктах нового покоління методи та засоби боротьби різноманітні: від економічних санкцій до впливу на ціни на природні ресурси та кібератак. Це призвело до виникнення концепції «гібридного» геополітичного конфлікту, хоча це поняття не є офіційним терміном, воно

використовується для опису механізмів, методів та способів проведення конфліктів, де поєднуються як звичайні, так і нестандартні типи ведення війни (і відповідно, класичні та нестандартні інструменти).

В той час як класичним інструментарієм геополітичних конфліктів є відкрите військове вторгнення та економічні методи прямого і непрямого впливу, інструментарій гібридного геополітичного конфлікту поєднує різні типи та методи, які координовано використовуються для досягнення спільної цілі. Серед характерних компонентів такого інструментарію у геополітичних конфліктах нового покоління можна виділити:

- класичні прийоми загострення конфліктів (включаючи відкрите військове втручання);
- економічні методи прямого впливу (наприклад, «війна санкцій», економічні бої);
- економічні прийоми непрямого впливу (зокрема, конкурентна валютна або фіскальна девальвація, як інструмент неопротекціонізму, «доларова дипломатія» та «нафтова змова»);
- приховані методи (включаючи сучасні технології інформаційної, в тому числі «поведінкової» війни, кібератаки, а також використання миротворчої діяльності та дипломатичного посередництва для вирішення геополітичного конфлікту).

В сучасних гібридних геополітичних конфліктах нового покоління важливість змістилася на використання політичних (дипломатичних), економічних, інформаційних, гуманітарних та інших нестандартних інструментів. Один з прикладів такого нетипового інструментарію загострення геополітичних конфліктів в умовах інформаційної епохи - це використання «поведінкової зброї» для проведення «поведінкових воєн». Іншими словами, розвивається ланцюг інформаційної війни через «інформаційні атаки - поведінкові шаблони - поведінкова війна». Соціальні мережі та соціальні медіа стали сучасними каналами для проведення «поведінкових воєн», і їх провокаторами є так звані «інтернет-тролі».

Глобальні медіа виробляють так званий "шок" конфлікту, розповсюджуючи його в інформаційному просторі, що призводить до підсвідомої трансформації індивідуальної та групової поведінки [10].

У гібридних геополітичних конфліктах нового покоління головною чином використовується інструментарій «непрямого» і «прихованого» характеру, який входить у стратегії «нелобового спротиву». Це означає, що конфліктуючі держави часто залишаються публічно не пов'язаними з ним, що створює ідеальні умови для маніпулювання як транскордонними фінансовими потоками, так і індивідуальною чи груповою поведінкою. Тому вироблення сучасних технологій для регулювання таких конфліктів стало одним із основних завдань світової спільноти. Ці технології мають об'єднати найефективніші методи та інструменти, які вже пройшли перевірку в минулому, з інструментарієм, який відповідає сучасному глобальному світу інформаційної епохи.

1.2 Геополітичні конфлікти як прояв міжнародних економічних відносин

Міжнародна торгівля є невід'ємною та однією з найвизначальнішою частиною міжнародних відносин. Міжнародна торгівля відображає спільність зовнішньої торгівлі країн світу. Це взаємодія у формі купівлі-продажу товарів матеріального виробництва між суб'єктами міжнародної економічної взаємодії (МЕВ), ґрунтуючись на міжнародних правилах і політиці [11].

Міжнародна торгівля відображає динаміку світового товарного ринку. Якщо на внутрішньому ринку економічні фактори та державна політика є визначальними, то на міжнародному ринку вплив зовнішньоекономічної політики окремих країн або груп країн є суттєвим.

Країни, які домінують у світовій торгівлі та міжнародних фінансах, насамперед Сполучені Штати, Великобританія, Японія та Швейцарія, також є країнами, де базується транснаціональний капітал. Це є причиною відносно

високої узгодженості геополітичних інтересів їх національної еліти та світової олігархії.

Менш розвинені країни практично позбавлені внутрішніх джерел інвестицій і повністю залежні від транснаціонального капіталу, що визначає порівняльний характер національних еліт [12].

Рух товарів між країнами частково обмежений, і деякі товари взагалі не потрапляють на світовий ринок. Тут обігують лише конкурентоздатні товари, найкращі серед національних.

Для успішного функціонування на міжнародному ринку кожна держава повинна мати свою зовнішньоекономічну інфраструктуру, яка забезпечує просування товарів чи послуг в інші країни.

Це включає в себе матеріально-технічну базу і спеціалізовані організації для післяпродажного обслуговування. Держава, яка не має такої інфраструктури, змушена нести великі витрати, щоб забезпечити доступ до інфраструктури інших країн, такі як витрати на транспортування, страхові та банківські послуги, послуги торгових посередників.

Стан зовнішньої торгівлі відображається через кілька ключових показників. Серед них - обсяг загального експорту та імпорту країни, який вказує на обсяг товарів, які країна експортує та імпортує. Торговельне сальдо, що відображає різницю між експортом та імпортом, також грає важливу роль у характеристиці зовнішньої торгівлі.

Крім того, важливими показниками є обсяг експорту та імпорту конкретного виду продукції, що вказує на специфіку торгівлі цими товарами. Торговельне сальдо для даного виду продукції дозволяє оцінити, наскільки успішно країна взаємодіє з міжнародним ринком щодо цього конкретного виду продукції.

Сучасна зовнішня торгівля відзначається великою динамікою, яка обумовлена розвитком спеціалізації та співпраці у виробництві на міжнародному рівні, а також скасуванням ряду обмежень у міжнародній торгівлі та стрімким розвитком нових індустріальних країн. Видатні позиції у

світовій торгівлі займають розвинені країни, такі як США, ФРН, Японія, Франція, Великобританія, Італія, Канада, Нідерланди, та Бельгія.

Зовнішня торгівля на сьогоднішньому етапі стала ключовою галуззю в економіках усіх країн, і її вплив на світовий економічний розвиток швидко зростає. Незважаючи на загальний тенденції до зростання, міжнародна торгівля піддається значним коливанням через економічні та енергетичні кризи, дефіцит сировини та інші фактори.

Зростання ролі зовнішньої торгівлі у економіці країн відбувається в умовах нестабільних міжнародних торговельних зв'язків, що призводить до постійних змін у структурі товарообігу та напрямках зовнішньоторговельних потоків.

На сьогоднішній день, в міжнародному товарообміні, значна частка припадає на готові вироби, особливо в країнах, які розвинуті, такі як Німеччина та Японія. Однак, у багатьох розвиваючихся країнах та країнах Східної Європи, в експорті переважають продовольчі та сільськогосподарські продукти, сировина та паливо.

Міжнародна торгівля машинами та обладнанням, а також продукцією електротехнічної промисловості стрімко зростає. Науково-технічна продукція здобуває все більше значення у сучасних експортних операціях, що призводить до збільшення торгівлі послугами та стимулює міжнародну торгівлю товарами.

Характерною ознакою сучасного етапу є зростання обсягів торгівлі між індустріальними країнами, які становлять понад 70% всієї світової торгівлі. Економічно менш розвинуті країни намагаються зміцнити свої позиції у світовій торгівлі шляхом диверсифікації, тобто одночасним розвитком різних напрямків та розширенням асортименту товарів.

На сучасному етапі спостерігаються декілька особливостей у розвитку міжнародної торгівлі. По-перше, темпи зростання міжнародної торгівлі перевищують темпи росту виробництва. Далі, відбуваються зміни у товарній структурі міжнародної торгівлі на користь готової продукції, зокрема,

наукоємної продукції та послуг. Також спостерігається зростання ролі країн, що розвиваються, у міжнародній торгівлі. Підвищується значення зовнішньоекономічної політики країн і транс націоналізація міжнародної торгівлі. Нарешті, науково-технічний прогрес грає все більшу роль у розвитку міжнародної торгівлі.

Міжнародну торгівельну структуру розглядають з двох точок зору: як обмін окремими групами товарів та як систему методів організації реалізації товарів на світовому ринку.

Товарна структура міжнародної торгівлі визначається часткою кожного типу товарів у світовому обороті. Серед них основні групи: продовольство (включаючи напої та тютюн), сировина, мінеральне паливо, продукція переробної промисловості (машини, устаткування, хімічні товари, метали, текстиль).

Товари на світовому ринку ідентифікуються за штриховими кодами, які вказують на їхню категорію та характеристики.

У додатку А розглянуто структуру міжнародної торгівлі.

Виходячи з того, що світова торгівля є однією з вагомих частин міжнародних відносин, то і санкції мають великий вплив на співвідношення між країнами. В сучасному світі зустрічаємося з численними викликами, що впливають із агресивних дій окремих країн, які порушують міжнародний порядок і загрожують миру та безпеці. У таких обставинах міжнародні спільноти шукають ефективні методи стримування агресорів та відновлення стабільності. Один з найбільш ефективних інструментів, що використовуються для цього, - це застосування санкцій [13].

Санкції можуть бути націлені на різні об'єкти:

- на держави,
- на окремі сектори економіки країни або на конкретний вид діяльності (секторальні санкції),
- на окремих осіб, включаючи юридичних та фізичних осіб, таких як політичні лідери, чиновники, бізнесменів і т. д. (персональні, індивідуальні

санкції).

Країна чи міжнародні організації для політичного чи економічного тиску для інших організацій у зв'язку з конкретними діями чи політикою, які є неприйнятними або незаконними для економічних заходів та інших особистих обмежень, також відомі як санкції.

Санкції вперше застосував Наполеон Бонапарт, заборонивши всім союзникам Франції чи країнам, які залежали від Франції, торгувати з Великобританією. Однак більш поширеними стали санкції в часи Ліги Націй. Наслідки Першої світової війни призвели до створення міжнародної організації, метою якої було вирішення суперечок через переговори та єдність між націями. В основі цього нового підходу була концепція санкцій, яка стала потужним інструментом стримування агресорів у наступні роки.

Санкції, коли їх застосовують, можуть мати декілька цілей. По-перше, вони можуть бути використані для тиску на країни, що порушують міжнародне право або проводять дії, які викликають обурення світової спільноти. Це може включати заборону на експорт або імпорт товарів, а також заморожування активів. Друга мета санкцій - покарання. Їх можна застосовувати як відповідь на порушення міжнародного права або загрози стабільності і безпеці. Крім того, санкції можуть бути спрямовані на захист національних інтересів, які можуть включати захист компаній від недоброзичливої конкуренції чи відновлення порушених договорів. Інша мета - підтримка демократії та прав людини. Санкції можуть бути застосовані з метою покращення гуманітарної ситуації та захисту прав людини. Крім того, вони можуть використовуватися для впливу на геополітичний баланс, такий як зміцнення позицій союзників або послаблення конкурентів. І, нарешті, санкції можуть бути застосовані для запобігання поширенню зброї масового знищення та фінансуванню тероризму, обмежуючи доступ до технологій та ресурсів, що можуть використовуватися в ці цілі.

Санкції, які можуть бути застосовані, різноманітні й можуть включати різні види обмежень. Наприклад, фінансові санкції полягають у забороні

доступу до фінансових ресурсів, блокуванні банківських рахунків та обмеженні торгівлі цінними паперами. Економічні санкції можуть обмежувати торгівлю товарами та послугами та запобігати інвестиціям. Торговельні санкції, зі свого боку, можуть вводити заборону на покупку чи продаж товарів між країнами. Дипломатичні санкції включають виведення дипломатичних представників та обмеження дипломатичних відносин. Технологічні санкції можуть встановлювати заборону передачі технологій, знань та патентів. Особисті санкції обмежують рух та діяльність конкретних осіб та можуть включати заморожування їх майна та відмову в візах. Санкції в сфері транспорту та торгівлі можуть встановлювати заборону польотів та транзиту товарів через територію. Екологічні санкції можуть обмежувати використання природних ресурсів та видобуток. Соціокультурні санкції можуть включати заборону культурних обмінів, спортивних подій та академічних обмінів. Заборони на ввезення або вивезення товарів можуть обмежувати рух певних товарів чи послуг через кордони.

Санкції можуть використовуватися окремо або в комбінації з метою досягнення певних політичних, економічних чи соціальних цілей. Зазвичай, застосування санкцій мотивоване політичними, економічними та з ціллю безпеки.

Економічні наслідки санкцій можуть суттєво впливати на економіку країни, до якої вони застосовані. Обмеження доступу до міжнародних ринків, скорочення іноземних інвестицій та заборона на торгівлю можуть спричинити зниження валютного курсу, зростання інфляції та загальної економічної нестабільності. Це може породжувати серйозні внутрішні проблеми для керівництва країни та впливати на її громадян.

Проте ефективність санкцій як засобу забезпечення миру та стримування агресії постійно обговорюється. Деякі санкції можуть викликати негайні зміни у поведінці країни, тоді як інші можуть виявитися неефективними через ряд обставин. Варто зазначити, що хоча санкції можуть створювати значні економічні труднощі для цільових країн, їхня успішність у досягненні бажаних

результатів не є гарантованою. У деяких випадках вони можуть призвести до непередбачених геополітичних наслідків, таких як зміна стратегії країни та збільшення напруженості у міжнародних відносинах.

Санкції часто критикуються з гуманітарних поглядів через їхню можливість завдати побічної шкоди звичайним громадянам країни, на яку накладені санкції. Використання санкцій вимагає уважного балансу між досягненням мети та мінімізацією негативних наслідків для невинних сторін.

Для досягнення успішного застосування санкцій для стримування агресії та забезпечення миру та безпеки в світі потрібні спільні зусилля міжнародної спільноти.

Країни та міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Європейський Союз (ЄС), можуть приймати рішення про введення санкційних списків.

Санкційні списки є переліками осіб, організацій, підприємств або країн, які підпадають під визначені обмеження або заборони. Серед найвпливовіших таких списків можна виділити наступні:

- Список OFAC (США): Цей список формується Управлінням з контролю за активами іноземних осіб (OFAC) у Сполучених Штатах [14].
- Список ЄС: Європейський Союз також має свій перелік осіб та організацій, на які накладені обмеження, включаючи заморожування активів та інші обмеження. Цей список є обов'язковим для виконання усіма країнами-членами ЄС [15].
- Список ООН: Перелік Організації Об'єднаних Націй є обов'язковим для країн-учасниць цієї організації [16].
- Список Великобританії: Великобританія встановлює санкції через своє Міністерство закордонних справ та Спільний аналітичний центр з контролю за санкціями.[17]
- Список Австралії: Австралія також має власні санкційні списки, які використовуються для введення обмежень у зовнішньоекономічній діяльності [18].

– Список Канади [19].

Ключовою проблемою при використанні санкцій є уникнення їх обходу. Країни, що підлягають санкціям, часто знаходять способи обійти обмеження. Це порушує замір санкцій та знижує їхню ефективність. Для того, щоб запобігти обходу санкцій і зміцнити їх виконання, необхідно прийняти відповідні заходи. Наприклад, Європейська Комісія пропонувала проект директиви, яка мала б уточнити кримінальні статті та покарання за порушення обмежувальних заходів Союзу.

Кожна країна впроваджує відповідні механізми санкцій на національному рівні. Наприклад, Україна розпочала застосування санкцій лише в 2014 році після анексії Криму росією та прийняла свій перший закон про санкції.

Узагальнюючи, санкції стали ключовим інструментом у сучасній глобальній політиці для стримування агресорів та відновлення стабільності. Вони використовуються для реагування на міжнародні кризи, впливу на країни та забезпечення додержання міжнародних норм. Роль санкцій може бути різноманітною – від тиску на країни до втілення геополітичних стратегій. Важливо розуміти, що санкції можуть мати не лише політичні наслідки, але й серйозний економічний вплив, і їхню ефективність часто визначають складні геополітичні фактори та контекст.

Незважаючи на потенціал ефективності санкцій, їхній успіх залежить від різних факторів, таких як міжнародна співпраця та цілеспрямоване впровадження. Оскільки світова спільнота продовжує боротися з проблемами та етичними дилемами, пов'язаними з економічними санкціями, необхідні постійні зусилля для вдосконалення їх застосування та дослідження альтернативних засобів вирішення конфліктів [20].

Висновки до першого розділу

1. Геополітика являє собою комплексний міждисциплінарний підхід до аналізу та розуміння політичних процесів, що враховує географічні чинники і

їхній вплив на внутрішню та зовнішню політику держав. Вона відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, оскільки враховує територіальні, економічні та військові аспекти, які формують взаємодію між країнами. Історичний розвиток геополітичних теорій відображає постійний інтерес до впливу географії на політичну владу, починаючи з давньогрецької епохи і до сучасності. Геополітика не тільки пояснює існуючі політичні конфлікти та конкуренцію, але й пропонує прогнози щодо їхнього розвитку, допомагаючи країнам розробляти стратегії для збереження своїх інтересів у глобальному контексті.

2. Міжнародна торгівля є критично важливою складовою міжнародних відносин, що відображає взаємодію країн через обмін товарами та послугами. Вона виступає індикатором економічної динаміки на глобальному рівні, демонструючи як внутрішні економічні фактори, так і вплив зовнішньоекономічної політики. Здатність країн успішно функціонувати на світовому ринку залежить від наявності розвиненої зовнішньоекономічної інфраструктури, що включає транспортні, страхові та банківські послуги, а також спеціалізовані організації для післяпродажного обслуговування. Відсутність такої інфраструктури змушує країни нести додаткові витрати на доступ до міжнародних ринків, що може обмежувати їхню конкурентоздатність. Таким чином, ефективна міжнародна торгівля сприяє економічному розвитку та стабільності, підвищуючи рівень співпраці та взаємозалежності між державами.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ГЕОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ НА СВІТОВУ ТОРГІВЛЮ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

2.1 Аналіз сучасного стан міжнародної торгівлі в розрізі геополітичних конфліктів

У сучасному світі геополітика має вагомий вплив на глобальну торгівлю, економічне зростання та інновації. Останнє десятиліття засвідчило значні зміни в міжнародних відносинах, спричинені появою нових геополітичних гравців і зростанням напруженості між країнами. Одним з ключових факторів, що визначає ці зміни, є перехід від традиційних геополітичних підходів до більш комплексних моделей, які враховують економічні та ідеологічні чинники.

Глобальна торгівля все більше піддається впливу геополітичних конфліктів, що спричиняє зміни у напрямках та інтенсивності торговельних потоків. Важливим аспектом сучасної геополітики є «геометрія глобальної торгівлі», яка досліджує, як економічні та політичні відносини між країнами впливають на торгівлю товарами та послугами.

Економічні санкції, торговельні війни та зміни в політичних союзах є лише деякими з чинників, що формують нову реальність для міжнародних компаній. Як наслідок, бізнес-лідери змушені адаптувати свої стратегії до нових умов, розробляючи сценарні плани та будуючи «геополітичні м'язи» для забезпечення стійкості своїх організацій у світі, що швидко змінюється.

Таким чином, даний розділ досліджує основні зміни у глобальній торгівлі, спричинені геополітичними факторами, та аналізує, як ці зміни впливають на економічне зростання та інновації в різних регіонах світу.

Геополітичні зміни суттєво впливають на структуру та динаміку міжнародної торгівлі. Зростання напруженості між великими державами, такими як США і Китай, а також конфлікти в різних регіонах світу призводять до перебудови торгових маршрутів та змін у торговельних відносинах [21].

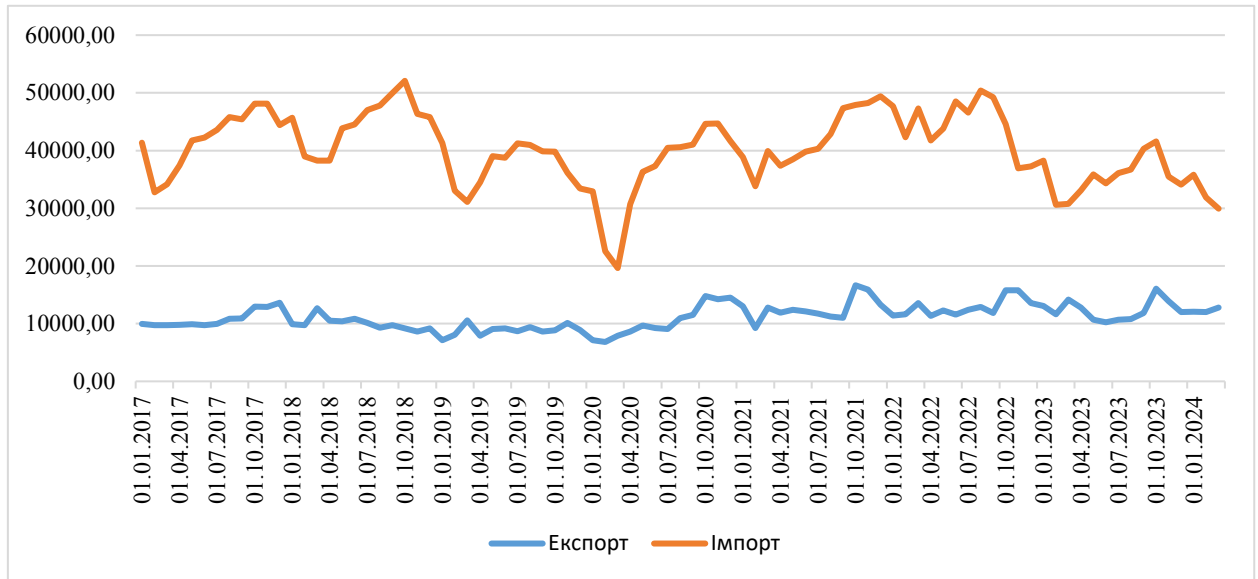

Рис. 2.1 Експорт та імпорт товарів США до Китаю.

Джерело: складено автором [22-23]

Графік, котрий наведено на рисунку 2.1. ілюструє динаміку експорту та імпорту США до Китаю, охоплює період з 2017 по 2024 рік. Цей період є важливим для аналізу через значні економічні та політичні зміни, які вплинули на торговельні відносини між двома країнами.

У період з 2017 по кінець 2020 року обсяги експорту залишалися відносно стабільними. Незначні коливання могли бути викликані сезонними змінами попиту та пропозиції, а також незначними економічними змінами.

У другій половині 2020 року спостерігається підйом обсягів експорту. Це може бути пов'язано з поступовим відновленням світової економіки після першого удару пандемії COVID-19. Зниження обмежень та відкриття ринків сприяло збільшенню попиту на американські товари.

На початку 2022 року експорт демонструє спад. Це може бути пов'язано з новими хвилями пандемії, які спричинили тимчасові збої у виробництві та логістиці, а також з обмеженнями на міжнародні перевезення.

Щодо імпорту, його обсяги різко зросли в середині 2018 року. Можливі причини включають економічне зростання та високий попит на імпортні товари. Однак цей підйом також може бути пов'язаний з очікуванням введення нових тарифів у рамках торговельної війни між США та Китаєм, що спонукало

компанії до збільшення закупівель перед підвищенням цін.

Наприкінці 2018 року обсяги імпорту різко знизилися. Це можна пояснити введенням нових тарифів та торговельних бар'єрів у рамках торговельної війни. Збільшення вартості імпортованих товарів призвело до зниження їх закупівлі.

На початку 2021 року обсяги імпорту знову збільшилися. Це може бути результатом активного відновлення економіки після пандемії COVID-19. Зростання попиту на імпортовані товари було спричинено необхідністю відновлення запасів та задоволення відкладеного попиту.

У середині 2021 року спостерігається значний спад імпорту. Це могло бути викликано глобальними логістичними проблемами, такими як затори в портах, нестача контейнерів та зростання цін на морські перевезення. Додатковим фактором стала нестача напівпровідників, яка вплинула на виробництво в багатьох галузях.

Виходячи з попередніх даних, цей аналіз дає змогу побачити, як зміни у політичних рішеннях та глобальні події можуть суттєво вплинути на обсяги торгівлі навіть між двома такими великими країнами.

Взагалі, великі економіки відрізняються за характером своїх відносин у сфері торгівлі товарами у чотирьох вимірах (Додаток Б).

На першій схемі у Додатку Б зображено інтенсивність торгівлі (% ВВП). Ця схема демонструє, наскільки значущою є торгівля для економіки країни. Середньосвітовий показник дорівнює приблизно 50%. Інтенсивність торгівлі є важливим показником, що відображає залученість економіки країни у міжнародну торгівлю відносно її ВВП. Висока інтенсивність торгівлі в країнах ASEAN та Німеччині свідчить про їх значну інтеграцію у глобальні ланцюги постачання, що робить їх економіки більш залежними від міжнародних ринків. Низька інтенсивність торгівлі в США та Індії вказує на більшу самодостатність або меншу залежність від зовнішньої торгівлі.

На другій схемі у Додатку Б зображено відстань, яку проходять товари під час міжнародної торгівлі. Цей показник вимірюється у тисячах кілометрів.

Середньосвітовим показником є приблизно 5 тис. км. Географічна відстань торгівлі показує, на яку відстань проходять товари під час міжнародної торгівлі. Країни з великою географічною відстанню, такі як США та Китай, торгують з віддаленими партнерами, що може збільшувати логістичні витрати, але також відкриває доступ до різноманітних ринків. Німеччина має меншу географічну відстань, оскільки основні торговельні партнери знаходяться в Європі, що знижує логістичні витрати та підвищує ефективність торгівлі.

На третій схемі у Додатку Б зображено геополітична відстань торгівлі. Вона позначає відстань між країнами у геополітичному сенсі та вимірюється на основі голосувань у Генеральній Асамблеї ООН. Ця відстань оцінюється по шкалі від 0 до 10, де середньосвітовим показником є трохи більше 3.

Низька геополітична відстань між Німеччиною та США вказує на високу ступінь політичного вирівнювання, що сприяє стабільним торговельним відносинам. Висока геополітична відстань у Китаю, особливо з країнами, як Бразилія, відображає торгівлю з країнами з різними політичними системами.

На четвертій схемі у Додатку Б зображено концентрація імпорту, яка вимірюється індексом Херфіндаля-Хіршмана. Цей індекс вимірює концентрацію імпорту, де вищі значення вказують на більшу залежність від обмеженого числа постачальників. Середньосвітовим показником цього індексу є трохи менше 1400.

У Німеччина високий рівень концентрації імпорту, що свідчить про значну залежність від певних постачальників.

США, Китай та Індія мають менша концентрація, що вказує на більш диверсифіковану базу постачальників.

З цього виходить, що висока концентрація імпорту може свідчити про вразливість до зовнішніх шоків, тоді як низька концентрація вказує на більшу стійкість торговельних відносин.

Аналіз вищенаведених показників свідчить про складну взаємозалежність між країнами в міжнародній торгівлі, що робить їх

вразливими до змін у геополітичній ситуації. Особливо це проявляється у випадках, коли вводяться санкції, що є інструментом геополітичного впливу. Санкції можуть суттєво змінити торговельні відносини, впливаючи на інтенсивність торгівлі, географічну та геополітичну відстані, а також на концентрацію імпорту. Найкращім прикладом введення санкцій та їх вплив на економіку країни є росія.

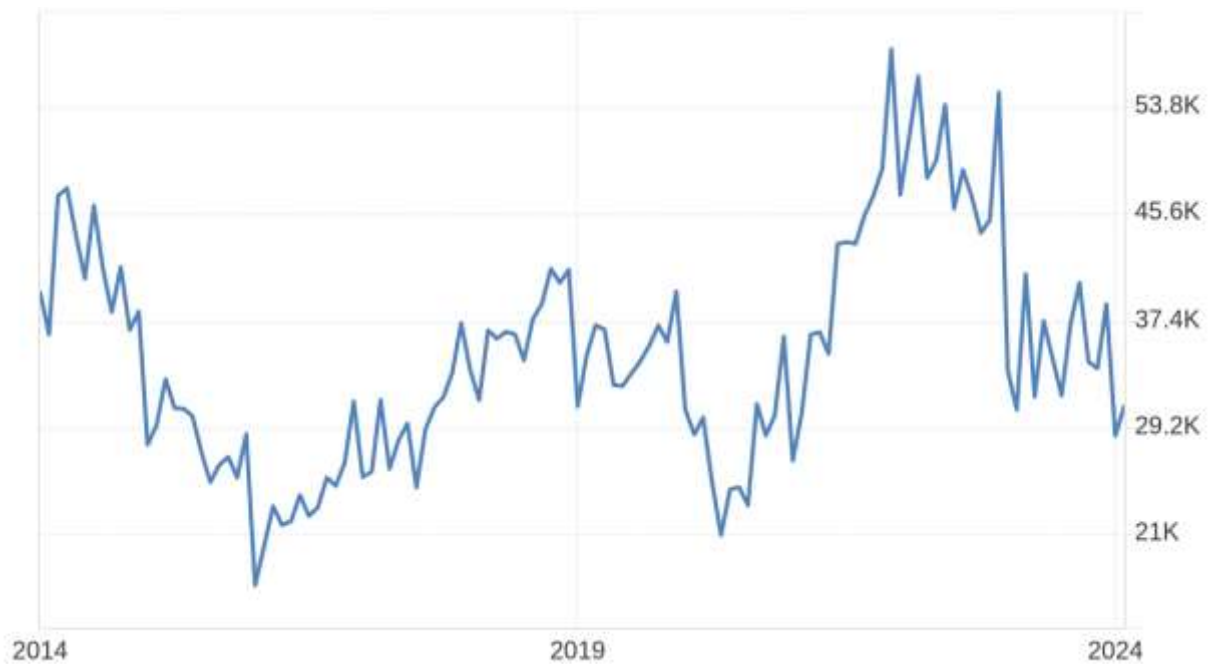

Рис. 2.2 Експорт росії у млрд. дол.

Джерело: [24]

Графік, що ілюструє динаміку експорту росії, охоплює період з 2014 по 2024 рік. Цей десятирічний відрізок часу є важливим для аналізу через значні економічні та політичні зміни, які вплинули на торговельні відносини між росією та світом.

З березня 2014 року починається поступовий спад експорту росії. Це було спричинено анексією Криму, Донецької та Луганської областей, що викликало міжнародну реакцію у вигляді санкцій. Санкції були введені через порушення суверенітету і територіальної цілісності України, а також міжнародного права. Ці санкції значно обмежили доступ російських компаній до міжнародних ринків, фінансових ресурсів та технологій, що негативно вплинуло на експортні можливості країни.

Другий значний спад експорту росії стався у 2020 році через глобальну пандемію COVID-19. Пандемія призвела до різкого зниження світової торгівлі та попиту на російські товари, зокрема на енергоносії. Після цього світова економіка почала поступово відновлюватися, що сприяло зростанню експорту росії в наступні роки.

Проте, у 2022 році і на початку 2023 року, санкції проти росії були значно розширені у відповідь на ескалацію військових дій в Україні. Ці нові санкції охоплювали більше російських компаній, посадовців та секторів економіки, включаючи додаткові фінансові обмеження, торговельні обмеження та санкції проти військово-промислового комплексу та технологічного сектору. В результаті, на початку 2023 року експорт росії зазнав різкого спаду приблизно на 30%.

Графік динаміки експорту росії за період з 2014 по 2024 рік показує, що економічні санкції та глобальні події, такі як анексія Криму, пандемія COVID-19 та ескалація військових дій в Україні, мали вирішальний вплив на торговельну діяльність країни, призводячи до значних коливань у обсягах експорту.

Також, цього року понад половина населення планети візьме участь у загальних або місцевих виборах по всьому світу. Тому не дивно, що вибори стануть ключовою політичною темою 2024 року.

Деякі вибори, як, наприклад, в Індонезії, Мексиці та Туреччині, можуть мати обмежений місцевий або регіональний вплив. Інші, як, наприклад, в Індії та росії, не матимуть несподіваних результатів.

Треті можуть мати значні зовнішньополітичні наслідки. Наприклад, результати нещодавніх виборів на Тайвані можуть вплинути на відносини між Китаєм і Сполученими Штатами, а вибори в Ірані можуть вплинути на траєкторію конфлікту між Ізраїлем і ХАМАС і призвести до зростання цін на сировинні товари [25].

Майбутні європейські вибори також мають вирішальне значення, оскільки вони визначають склад парламенту ЄС в той час, коли ультраправі

партії перебувають на підйомі, а блок стає все більш поляризованим.

Вибори в США, ймовірно, матимуть найбільший вплив на політичні та економічні перспективи світу. Повернення колишнього президента Дональда Трампа може вплинути на світову економіку трьома основними способами.

По-перше, через посилення тиску на Федеральний резерв - центральний банк США - і нетрадиційну фіскальну політику (податки і державні витрати). Хоча Трамп, який наполягає на зниженні процентних ставок, може зашкодити дезінфляційним процесам, його нетрадиційне зниження податків може ще більше тиснути на фіскальні баланси через збільшення дефіциту.

Крім того, запропонована ним політика запровадження 10% тарифів на всі імпортовані товари може ще більше порушити ланцюги поставок і мати значний вплив на ВВП США та добробут домогосподарств, особливо якщо торговельні партнери запровадять відповідні заходи [26].

Нарешті, позиція Трампа з питань зовнішньої політики та безпеки, особливо щодо НАТО, може змінити глобальну динаміку сили. І незалежно від результатів виборів, політична система США стає все більш дисфункціональною, а довіра громадян до політичних і соціальних інститутів досягла історично низького рівня [27].

Міжнародна торгівля завжди була важливою складовою глобальної економіки, забезпечуючи доступ до ресурсів, технологій і ринків збуту. Однак останнім часом геополітичні конфлікти значно впливають на глобальну торгівлю, створюючи нові виклики та загрози для стабільності економічних відносин між країнами. Сучасні конфлікти, такі як торговельні війни між великими економіками, військові конфлікти та санкції, суттєво змінюють розподіл сил на міжнародному ринку.

Одним із найбільш яскравих прикладів впливу геополітичних конфліктів на міжнародну торгівлю є ситуація на ринку нафти. Нафта залишається стратегічним ресурсом, який визначає економічну та політичну міць країн. Військові конфлікти, санкції та політична нестабільність у ключових регіонах видобутку нафти мають прямий вплив на її ціну та

доступність на світовому ринку.

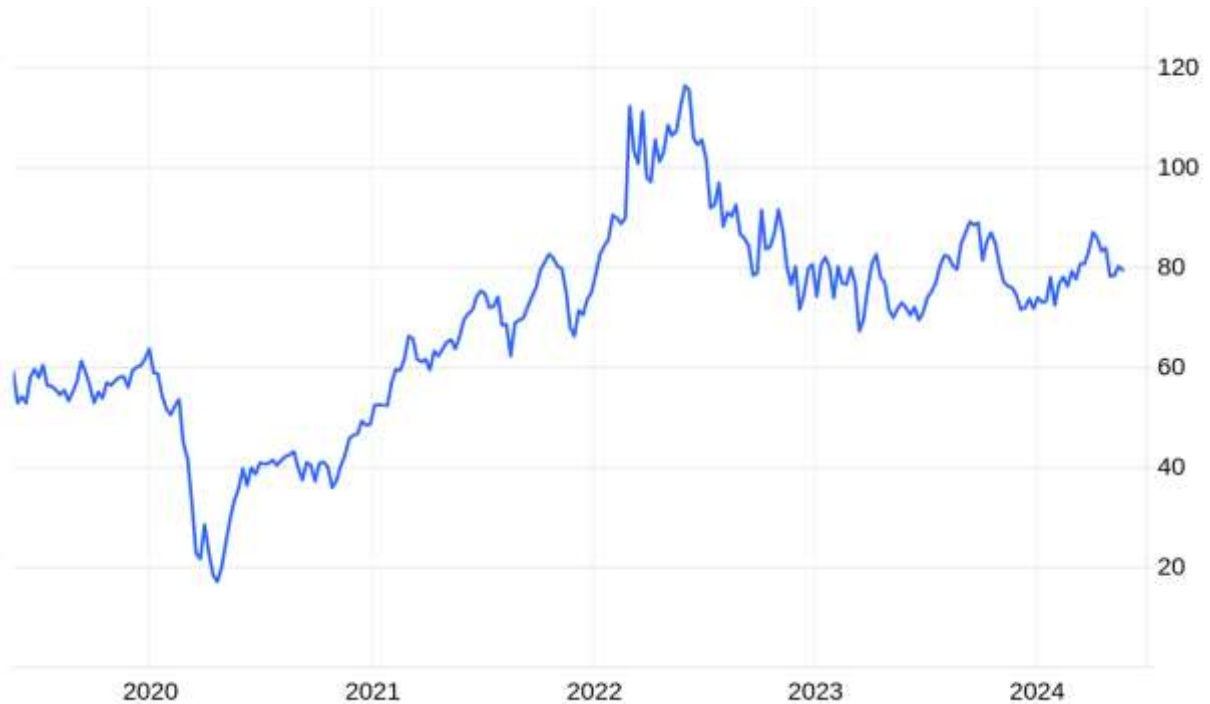

Рис. 2.3 Динаміка змін вартості нафти за період 2020-2024 рік дол/бар

Джерело: [28]

Падіння цін на початку 2020 року пов'язано не тільки з розповсюдження COVID-19, що призвело до глобальних локдаунів, зупинки виробництва та значного зменшення попиту на нафту, але й з тим, що у березні 2020 року Саудівська Аравія та росія не змогли домовитися про скорочення видобутку нафти в рамках ОПЕК+. Саудівська Аравія почала значно збільшувати видобуток та знижувати ціни, що призвело до подальшого падіння цін на нафту.

Але вже у квітні 2020 року ціни на нафту почали зростати через те, що країни ОПЕК+ все ж таки досягли угоди про рекордне скорочення видобутку нафти на 9,7 мільйонів барелів на день. Це скорочення допомогло стабілізувати ринок і сприяло зростанню цін. Також багато американських компаній з видобутку сланцевої нафти почали скорочувати виробництво через низькі ціни на нафту та економічну недоцільність видобутку за таких умов. Це також допомогло зменшити надлишок пропозиції на ринку.

Ціни на нафту продовжували зростати до травня 2022, через такі фактори

як відновлення попиту після пандемії, тому що економічна активність поступово відновлювалася, що призвело до збільшення попиту на нафту. Відновлення авіаперевезень, транспорту і промислового виробництва сприяло зростанню цін. Також російське вторгнення в Україну в лютому 2022 року спричинило значну невизначеність на енергетичних ринках. Санкції проти росії, одного з найбільших виробників нафти, призвели до зниження пропозиції на ринку, що також підняло ціни. На графіку видно як ціни на нафту піднялись на 15% у кінці лютого. Ще одним фактором росту цін було те, що картель ОПЕК+ продовжував дотримуватися угод про скорочення видобутку нафти, що обмежувало пропозицію і сприяло зростанню цін. Навіть попри зростання попиту, видобуток залишався нижчим за довоєнні рівні.

Але після травня 2022 року ціни на нафту почали падати. Початок падіння цін на нафту був спричинений зростанням побоювань щодо глобальної економічної рецесії. Інфляційний тиск і підвищення процентних ставок у багатьох країнах зменшили економічну активність і попит на нафту. Також, деякі країни, зокрема США, почали нарощувати видобуток сланцевої нафти, що збільшило пропозицію на ринку. Збільшення виробництва сприяло зниженню цін. Зняття санкцій і торговельні угоди також зіграли свою роль у зниженні цін на нафту. Досягнення домовленостей щодо експорту нафти з деяких країн, таких як Іран і Венесуела, також сприяло збільшенню пропозиції на ринку, що призвело до зниження цін.

У грудні 2023 року ціни на нафту знову почали зростати. Ключовими чинниками цього зростання було те, що ОПЕК+ знов вирішили скоротити видобуток нафти для стабілізації ринку та підвищення цін. Це скорочення було реакцією на попереднє падіння цін та загальну невизначеність на ринку. Також, загострення конфлікту на Близькому Сході призвело до побоювань щодо безперебійних поставок нафти з цього регіону. Це, в свою чергу, спричинило зростання цін через підвищення ризиків для постачання. Ще одним фактором для росту цін стало те, що інвестори очікували, що Федеральна резервна система США може завершити підвищення відсоткових

ставок, що позитивно вплинуло на ринок нафти, оскільки зниження ставок сприяє економічному зростанню і, відповідно, попиту на енергоносії.

Таким чином, геополітичні конфлікти суттєво впливають на сучасний стан міжнародної торгівлі, зокрема на ринок нафти. Вони створюють нові виклики для стабільності постачання цього стратегічного ресурсу та сприяють значним коливанням цін. Розуміння цих взаємозв'язків є ключовим для аналізу поточної ситуації на міжнародному ринку та прогнозування його майбутнього розвитку.

Також, геополітичні конфлікти впливають безпосередньо на торгівлю між учасниками цих самих конфліктів.

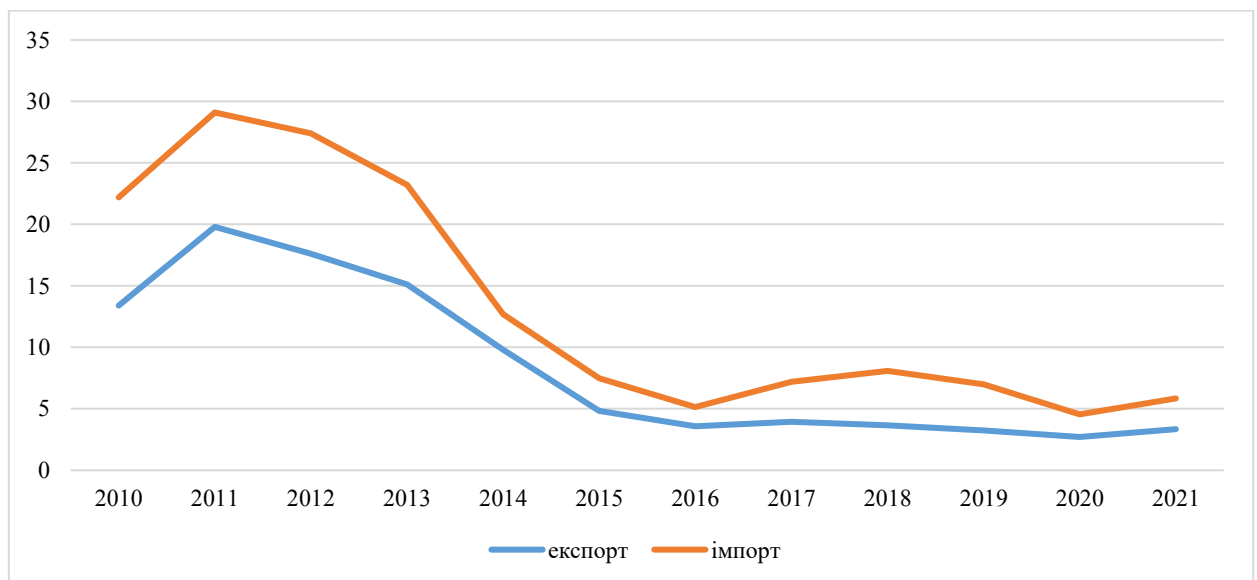

Рис. 2.4 Експорт та імпорт України до Росії у млрд. дол.

Джерело: складено автором за матеріалами [29-30]

Як видно на цьому графіку після анексії Криму та 2 областей України експорт та імпорт стрімко впав спочатку у два рази, з 20 млрд. дол. до близько 10 млрд. дол., а потім і до 6 млн. дол. Що експорт, що імпорт за останні 7-8 років не зазнав значних змін та залишався на рівні 6-8 млн. дол.

Так як Росія була досить впливовим учасником у розвитку економічної складової України, зменшення торгівлі на майже 75% нанесло дуже великий удар по ВВП України.

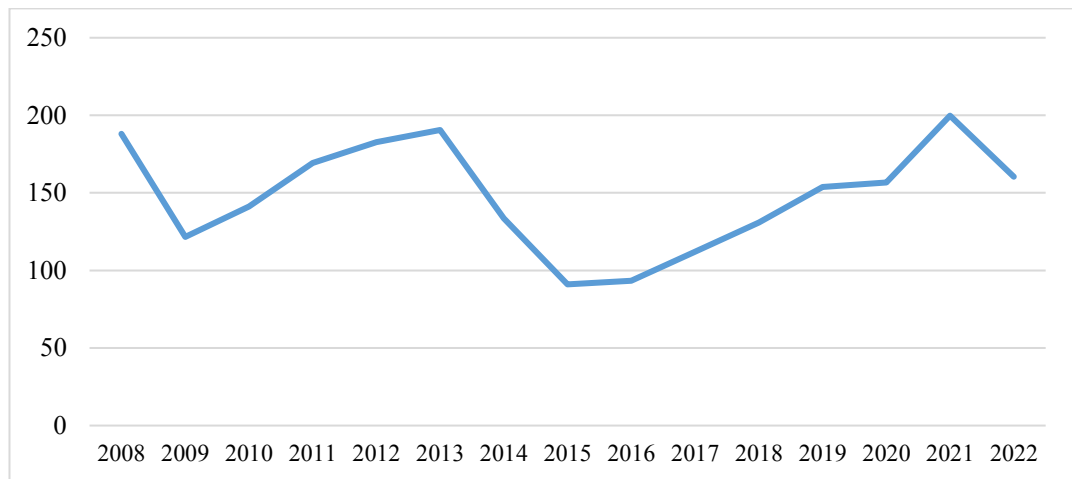

Рис. 2.5 ВВП України у млрд. дол.

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Як видно по цьому графіку, після відновлення економіки після міжнародної економічної кризи у 2008 року, анексія Криму, 2 областей України та зниження економічних стосунків з росією завдали значної шкоди українській економіці. Після 2014 року ВВП України впало більше ніж вдвічі в наступні 2 роки. З 2015 року по 2021 рік Україна налагоджувала нові економічні стосунки з іншими країнами, такими як Країни ЄС, Китай, Туреччина та США, та почала відновлювати свою економіку, але події 2022 року знову підкосили цей показник.

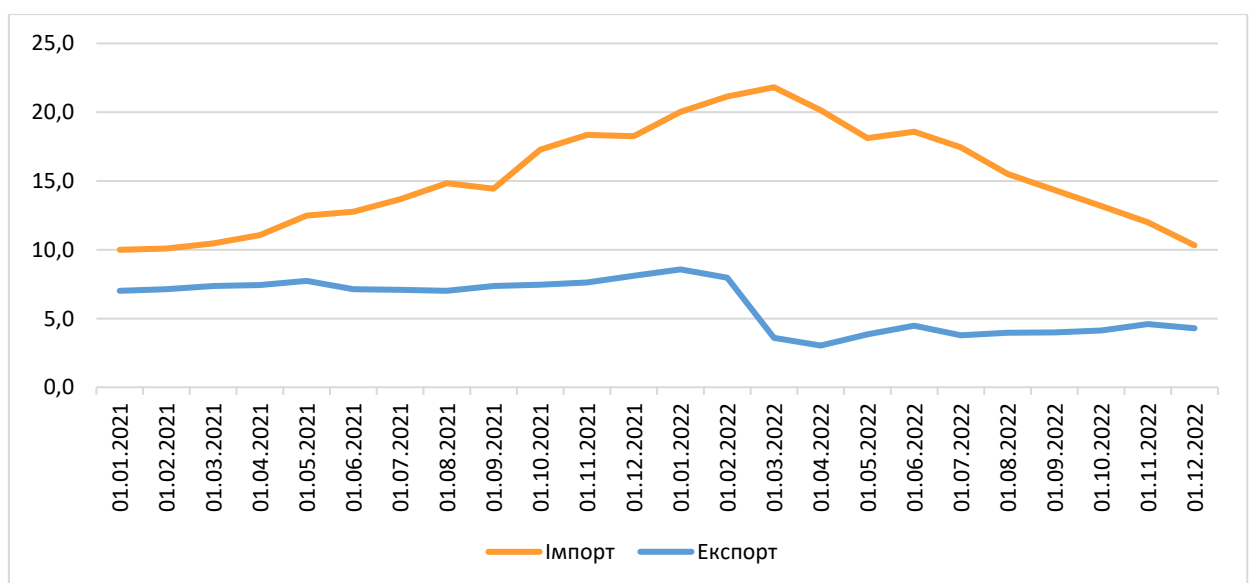

Рис. 2.6 Експорт та імпорт Європейського Союзу з росією у млрд/евр.

Джерело: складено автором за матеріалами [32]

Також як видно на рисунку 2.6, після початку повномасштабної війни Європейській Союз почав змінювати вектор торгівлі та зменшувати об'єми своєї торгівлі. З кінця квітня 2022 року спостерігається значне зниження як імпорту, так і експорту між ЄС та росією. Це зниження пов'язане з посиленням санкцій ЄС проти росії через геополітичні конфлікти, що спричинило зменшення торговельної активності між цими регіонами. Цей відображає вплив політичних та економічних факторів на торгівлю між ЄС та росією за вказаний період.

2.2 Вплив геополітичних конфліктів на інвестиції

Економічні наслідки регіональних конфліктів виходять за рамки безпосередніх перебоїв у постачанні товарів або змін у структурі торгівлі. Інвестиційні потоки в постраждалих від конфлікту регіони часто зменшуються, оскільки інвестори прагнуть мінімізувати ризики, що призводить до зниження темпів економічного зростання і перспектив розвитку цих територій. Крім того, невизначеність, породжена триваючими конфліктами, може послабити глобальну економічну довіру, впливаючи на інвестиційні рішення та економічне зростання навіть у регіонах, віддалених від конфліктів.

Геополітичні зрушення глибоко впливають на глобальні інвестиційні моделі, впливаючи на рішення як транснаціональних корпорацій (ТНК), так і індивідуальних інвесторів. У світі, де економічна влада стає все більш розпорошеною, а регіональні конфлікти та мінливі альянси є звичним явищем, розуміння геополітичного ландшафту має вирішальне значення для інвестиційних стратегій. Ці зміни не лише визначають потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ), але й формують систему оцінки ризиків, яку інвестори використовують для орієнтації в умовах невизначеності.[33]

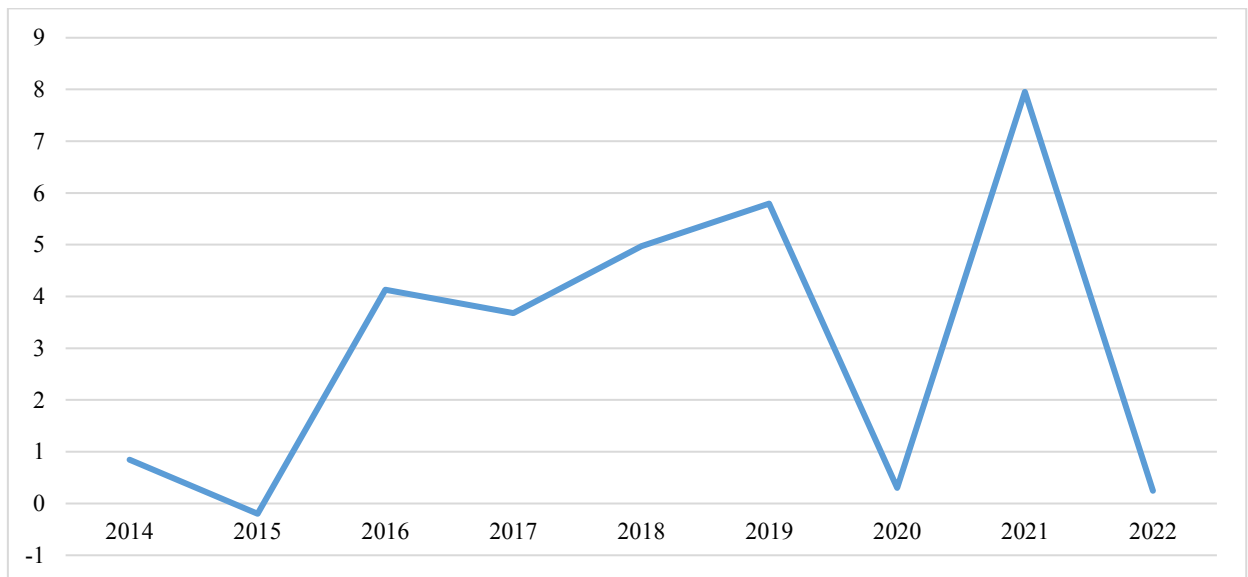

Рис. 2.7 Прямі іноземні інвестиції в Україну.

Джерело: складено автором за матеріалами [34]

На цьому графіку наглядно видно, що у роки посилення геополітичних ризиків прямі іноземні інвестиції були малими або взагалі уходили в мінус. Падіння прямих іноземних інвестицій в Україну після початку повномасштабної війни в 2022 році демонструє, як геополітичні конфлікти можуть впливати на інвестиційний клімат. Інвестори уникають ризикових регіонів, що призводить до зменшення інвестиційних потоків.

Транснаціональні корпорації та індивідуальні інвестори стають дедалі чутливішими до геополітичного клімату, оскільки він безпосередньо впливає на стабільність, прибутковість та профіль ризиків інвестиційних можливостей. Наприклад, зростання напруженості між державами може призвести до санкцій, торговельних війн та змін у регуляторному середовищі, що може вплинути на доступ до ринків та інвестиційний клімат.

Аналогічно, поява нових економічних центрів сили та регіональних торговельних угод може створити нові інвестиційні можливості або змінити конкурентний ландшафт таким чином, що це вимагатиме стратегічних коригувань.

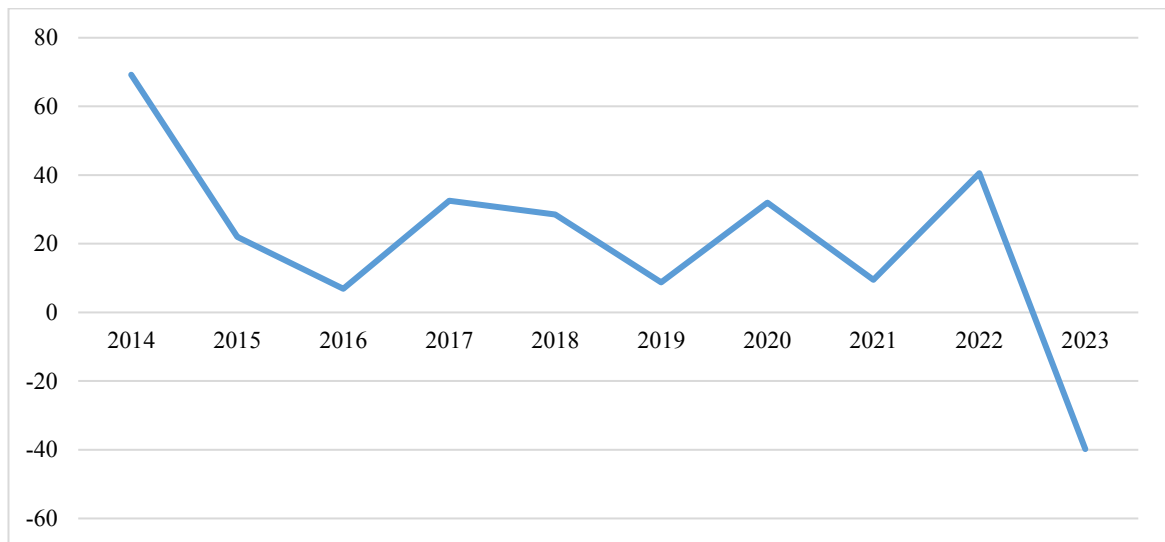

Рис. 2.8 Прямі іноземні інвестиції в росію.

Джерело: складено автором за матеріалами [35]

Цей графік гарно демонструє як початок геополітичного конфлікту та санкції впливають на інвестиції в країну на яку вони накладені. У 2014 року почався спад по спільних з Україною причинами, але після початку повномасштабної війни російські ППІ дуже стрімко пішли у низ та досягнули -200% по зрівнянням з 2021 роком.

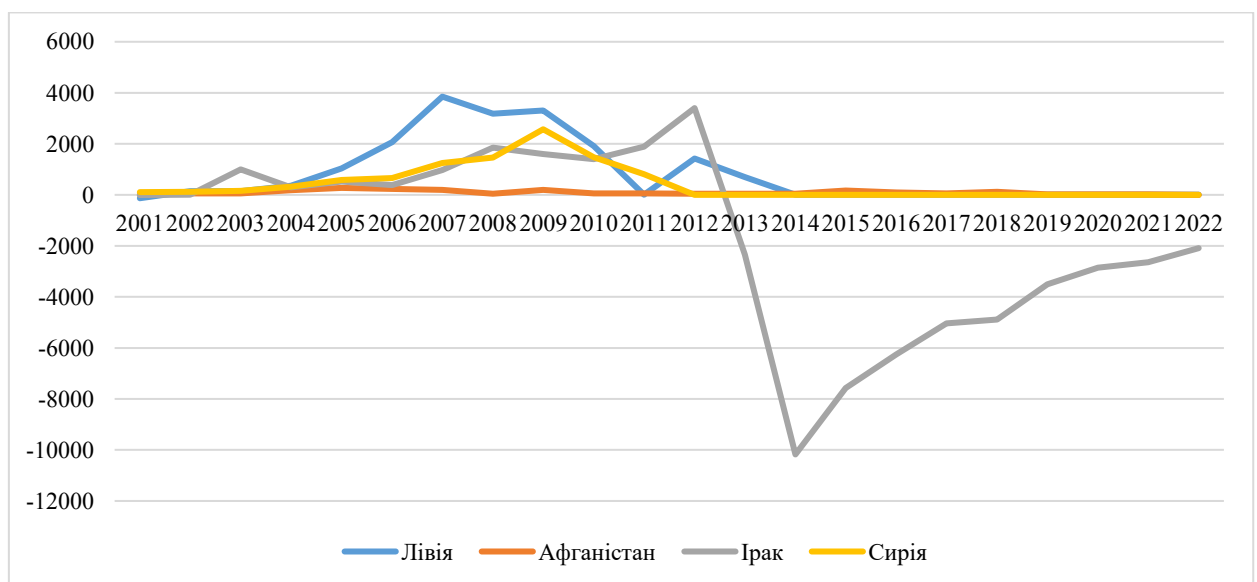

Рис. 2.9 Прямі іноземні інвестиції у млн. дол. США у країни в яких відбуваються або відбувались масштабні геополітичні конфлікти.

Джерело: складено автором за матеріалами [36]

Роблячи аналіз даного графіка, можна побачити, що країни в яких відбувались або відбуваються геополітичні конфлікти не є бажаними до

надання іноземних інвестицій. Після початку громадянської війни в Лівії у 2011 року та початком другого громадянського конфлікту у 2014 року ПІІ Лівії дорівнює 0 останні 12 років. А в Іраку після захоплення значної частини угрупованням ІДІЛ у 2014 році ПІІ показують негативні показники останні 10 років. В той же час Сирія не зазнала таких показників, але втратила усі іноземні інвестиції через ті ж причини, що і Ірак. Афганістан ніколи не був привабливою для інвестицій країною за останні 20 років, але після захоплення країни Талібаном у 2021 році, ПІІ Афганістану дорівнюють нулю у 2022 році.

Також, яскравим прикладом є зміна інвестиційного ландшафту в галузі технологій і телекомунікацій, де проблеми безпеки і національні інтереси призвели до значних регуляторних заходів. Технологічне суперництво між США та Китаєм, що підкреслюється суперечками навколо таких компаній, як Huawei та TikTok, спонукало ТНК переоцінити свої ланцюги постачання, зберігання даних та ринкові стратегії, щоб орієнтуватися в умовах роздвоєння технологічного ландшафту. Так само розгортання мереж 5G стало геополітичним полем битви, впливаючи на інвестиційні рішення в телекомунікаційну інфраструктуру в усьому світі [37].

Оцінка ризиків стала центральним компонентом інвестиційних рішень в умовах геополітичної невизначеності. Інвестори все частіше покладаються на аналіз геополітичних ризиків для оцінки стабільності інвестиційного середовища, враховуючи такі фактори, як політична стабільність, регуляторні ризики та можливість виникнення конфліктів. Такий аналіз допомагає виявити не лише ризики, але й можливості, які виникають внаслідок геополітичних змін, що дозволяє інвесторам приймати обґрунтовані рішення [38].

Для ТНК це означає проведення ретельної юридичної перевірки та планування сценаріїв, щоб передбачити, як геополітичний розвиток може вплинути на їхню діяльність та інвестиції. Це може передбачати диверсифікацію інвестицій для зменшення ризиків, пов'язаних з окремим регіоном чи сектором, або розробку планів на випадок надзвичайних ситуацій для вирішення потенційних перебоїв у ланцюгах поставок чи доступі до

ринків.

З іншого боку, індивідуальні інвестори все частіше звертають увагу на індикатори геополітичних ризиків як частину своєї інвестиційної стратегії, часто переорієнтовуючись на більш безпечні активи або географічні регіони в часи підвищеної невизначеності. Зростаючий інтерес до екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) також відображає ширше розуміння того, як геополітичні та соціальні питання можуть впливати на прибутковість інвестицій.

Вплив геополітичних змін на глобальні інвестиційні моделі підкреслює взаємопов'язаність світової економіки та важливість геополітичної грамотності для інвесторів. Оскільки світ переживає епоху значної політичної та економічної перебудови, здатність адаптувати інвестиційні стратегії у відповідь на геополітичні зміни стане вирішальним фактором успіху. Незалежно від того, чи це транснаціональні корпорації, які розширюють свою глобальну присутність, чи індивідуальні інвестори, які прагнуть захистити свої портфелі, розуміння та управління геополітичними ризиками є більш важливим, ніж будь-коли, для забезпечення стабільних та прибуткових результатів інвестування.

Геополітичні зміни часто розглядаються через призму невизначеності та ризику. Однак вони також відкривають можливості для інновацій та створення нових економічних ландшафтів. Наприклад, торговельна напруженість і вразливість ланцюгів постачання можуть стимулювати інновації у виробничих процесах, що призведе до створення більш стійких та ефективних методів виробництва. Аналогічно, реорганізація глобальних альянсів може відкрити нові ринки і сприяти співпраці, що стимулюватиме технологічний прогрес і економічне зростання [39].

Якщо дивитися в майбутнє, здатність бізнесу та інвесторів орієнтуватися в цих тенденціях і адаптуватися до швидкозмінного геополітичного середовища матиме вирішальне значення. Прийняття цифрової трансформації, пріоритетність кібербезпеки, інвестиції у сталий розвиток та використання

геополітичних зрушень для інновацій визначатимуть наступну еру світової торгівлі та інвестицій. Ці тенденції не лише обіцяють переформатувати світову економіку, але й пропонують дорожню карту для навігації у складнощах взаємопов'язаного світу.

Орієнтуючись у складному ландшафті глобальної торгівлі та інвестицій, очевидно, що взаємодія зростаючої динаміки сили, регіональних конфліктів, мінливих альянсів і нових технологічних тенденцій змінює світову економіку. Від піднесення Китаю та Індії як економічних центрів сили до трансформаційного впливу цифрових валют та інвестицій в «зелену» енергетику - ці зміни створюють нові виклики і можливості. Роль кібербезпеки в захисті цифрової основи міжнародної торгівлі і потенціал геополітичних зрушень для стимулювання інновацій підкреслюють складність і динамічність глобального економічного середовища.

У міру того, як світ рухається вперед, здатність адаптуватися до цих змін, використовуючи можливості, які вони відкривають, і водночас зменшуючи ризики, матиме першочергове значення як для бізнесу, так і для інвесторів та урядів. Використання технологічних досягнень, сприяння сталому розвитку та розробка стійких стратегій в умовах геополітичної невизначеності матимуть вирішальне значення для забезпечення майбутнього процвітання. У цьому мінливому ландшафті здатність орієнтуватися в складнощах геополітики в поєднанні з прихильністю до інновацій та сталого розвитку визначатимуть успіх глобальної торгівлі та інвестиційних зусиль у найближчі десятиліття.

Висновки до другого розділу

1. Геополітичні конфлікти суттєво змінюють глобальну торгівлю, впливаючи на напрями та інтенсивність торговельних потоків. Вони призводять до економічних санкцій, торговельних війн та змін у політичних союзах, що формує нові умови для міжнародних компаній. Як наслідок, бізнес-лідери змушені адаптувати свої стратегії до нових умов, розробляючи

сценарні плани та зміцнюючи свою стійкість до геополітичних змін. Також, сучасні геополітичні конфлікти, такі як торговельні війни між великими економіками, військові конфлікти та санкції, значно впливають на глобальну торгівлю, створюючи нові виклики та загрози для стабільності економічних відносин. Особливо сильно це проявляється на ринку стратегічних ресурсів, таких як нафта, де конфлікти та політична нестабільність безпосередньо впливають на ціни та доступність на світовому ринку.

2. Геополітичні конфлікти негативно впливають на інвестиційну привабливість країн, оскільки інвестори прагнуть мінімізувати ризики, що призводить до зменшення інвестиційних потоків в постраждалі регіони. Це знижує темпи економічного зростання та перспективи розвитку. Крім того, невизначеність, викликана конфліктами, може послабити глобальну економічну довіру, впливаючи на інвестиційні рішення навіть у регіонах, віддалених від конфліктів.

ВИСНОВКИ

1. Геополітика аналізує вплив географічних чинників на політичні процеси, інтегруючи зовнішні та внутрішні дії держав. Вона охоплює взаємодію між політичними акторами в межах територіального простору, що впливає на формування міжнародних відносин. Історичні та сучасні геополітичні теорії пояснюють зв'язок між географією та політичною владою, підкреслюючи важливість територіального контролю для досягнення державних цілей. Геополітичні конфлікти є складним феноменом, який включає в себе вплив географічних факторів на політичні рішення держав. Вони визначаються як ситуації, в яких географічне розташування та природні ресурси відіграють ключову роль у формуванні стратегій і дій держав. Геополітика, таким чином, є міждисциплінарним підходом, що поєднує елементи політичної географії, міжнародних відносин та економічної теорії. У контексті міжнародних економічних відносин, геополітичні конфлікти можуть істотно впливати на економічну стабільність та розвиток держав. Вони можуть призводити до змін у міжнародній торгівлі, впливаючи на потоки товарів та капіталу. Таким чином, розуміння сутності геополітичних конфліктів є важливим для формування ефективних економічних і політичних стратегій, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків та використання можливостей, що виникають у змінних міжнародних умовах.

2. Міжнародна торгівля є критичною для економічного розвитку, оскільки забезпечує доступ до ресурсів, технологій і ринків збуту. Ефективна зовнішньоекономічна інфраструктура, включаючи транспортні, страхові та банківські послуги, є ключовою для успішного функціонування на світовому ринку. Відсутність такої інфраструктури обмежує конкурентоздатність країн, збільшуючи витрати на доступ до міжнародних ринків. Геополітичні конфлікти формують основу міжнародних економічних відносин, оскільки вони впливають на стратегічні рішення держав та міжнародних організацій. Такі конфлікти можуть визначати політичні союзи та економічні партнерства,

а також сприяти або перешкоджати економічному зростанню. В сучасному світі геополітичні конфлікти часто супроводжуються економічними санкціями, торговельними війнами та іншими формами економічного тиску, які мають значний вплив на міжнародні ринки. Це змушує держави адаптувати свої економічні стратегії для забезпечення національної безпеки та економічної стабільності.

3. Геополітичні конфлікти мають суттєвий вплив на структуру і динаміку міжнародної торгівлі. Вони змінюють традиційні торговельні маршрути, змушуючи країни шукати нових партнерів і ринки збуту. Санкції, введені проти певних держав, обмежують їхню здатність експортувати та імпортувати товари, що впливає на глобальні ланцюги постачання. Внаслідок цього, міжнародні компанії змушені переглядати свої логістичні та виробничі стратегії, враховуючи політичну нестабільність. Крім того, торговельні війни, такі як конфлікт між США і Китаєм, призводять до підвищення тарифів і збільшення витрат на торгівлю, що негативно впливає на світову економіку. Ці зміни змушують компанії інвестувати в розробку нових стратегій, які можуть включати диверсифікацію ринків і збільшення запасів для зменшення ризиків. Також, на сьогоднішній день, міжнародна торгівля стикається з безпрецедентними викликами через численні геополітичні конфлікти. Економічні санкції, введені проти таких країн, як росія, Іран та Північна Корея, значно обмежують їхню здатність брати участь у глобальних торговельних процесах. Це призводить до перебудови світових торговельних маршрутів та пошуку нових партнерів для забезпечення стабільності постачання товарів і послуг. Крім того, конфлікти в таких регіонах, як Близький Схід, створюють додаткові ризики для енергетичного ринку, підвищуючи нестабільність цін на нафту та газ. Водночас, торговельні суперечки між великими економіками, такими як США і Китай, викликають значні зміни у глобальній економіці, змушуючи компанії адаптуватися до нових умов. Зокрема, такі суперечки спричиняють зростання тарифів, що впливає на собівартість продукції і конкурентоздатність на міжнародному ринку.

4. Геополітичні конфлікти суттєво впливають на інвестиційну привабливість країн, що може мати довготривалі наслідки для їхнього економічного розвитку. Інвестори, стикаючись з високими ризиками, часто ухвалюють рішення про переорієнтацію капіталовкладень у більш стабільні регіони. Це призводить до зменшення обсягу прямих іноземних інвестицій у країни, залучені до конфліктів, що в свою чергу уповільнює їхній економічний ріст. Наприклад, конфлікт в Україні та введені проти Росії санкції призвели до значного відтоку капіталу з цих регіонів. Крім того, зростання невизначеності і ризиків робить фінансування великих проєктів менш привабливим, що впливає на розвиток інфраструктури та технологічних інновацій. У результаті, країни з високим рівнем геополітичних ризиків можуть втратити конкурентні переваги, зменшуючи свою роль на глобальній економічній арені. Відновлення інвестиційної привабливості вимагає стабілізації політичної ситуації і забезпечення надійних умов для захисту інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Геополітика [Електронний ресурс].URL: <https://esu.com.ua/article-29144>
2. Науково політичне розуміння геополітики[Електронний ресурс]. URL: <https://www.britannica.com/topic/geopolitics>
3. Кисельов М. Геополітика // Філософський енциклопедичний словник. — К., 2002.
4. Крисаченко В. Геополітика // Науковий інструментарій українознавця. Довідник — К.: ННДІУВІ, 2012
5. Енциклопедичний політологічний словник. За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. — К.,1997
6. Збігнєв Бжезінський. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. / З англ. перекл. Олена Фешовець. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2000
7. Школи і течії геополітики [Електронний ресурс]. URL: <https://studies.in.ua/geopolitika/1293-shkoli-techy-geopolitiki.html>
8. Р. Д. Каплан. Реванш географії: Що карта розповідає нам про майбутні конфлікти та боротьбу з долею - Нью-Йорк, 2013
9. Індекс геополітичних ризиків[Електронний ресурс]. URL: <https://www.matteoiacoviello.com/gpr.htm>
10. Нові тренди геополітичних конфліктів [Електронний ресурс]. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2618/1/%d0%9a%d1%80%d0%b0%d0%b2%d1%87%d1%83%d0%ba%20%d0%9d.%20%d1%81.32-34%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d0%a0%d0%9c%d0%92_2016%3d150.pdf
11. О. І. Ступницький. Міжнародна торгівля // Українська дипломатична енциклопедія — К.:Знання України, 2004
12. Пікалов В. Л. Світова економіка в умовах прискорення глобалізації крізь призму геополітики // Академічний огляд. Науково-практичний журнал. — 2012, № 2

13. Юридична енциклопедія / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко — К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003.
14. Управління з контролю за іноземними активами [Електронний ресурс]. URL: <https://ofac.treasury.gov/>
15. Санкційні списки ЄС [Електронний ресурс]. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/sankciyi-yes-u-vidpovid-na-agresiyu-rosiyi-ta-proti-kolishnih-visokoposadovciv-ukrayini>
16. Санкційні списки ООН [Електронний ресурс] .URL: <https://www.un.org/securitycouncil/content/un-sc-consolidated-list>
17. Санкційні списки Великобританії [Електронний ресурс]. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/the-uk-sanctions-list>
18. Санкційні списки Австралії [Електронний ресурс]. URL: <https://www.foreignminister.gov.au/search?keys=sanctions>
19. Санкційні списки Канади [Електронний ресурс]. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/sanctions/index.aspx?lang=eng
20. Роль санкцій у сучасному світі [Електронний ресурс].URL: <https://finap.com.ua/rol-sanktsij-u-suchasnomu-sviti-mizh-instrumentom-tysku-ta-geopolitychnoyu-strategiyeyu/>
21. Вплив геополітичних конфліктів на торгівлю, зростання та інновації [Електронний ресурс]. URL: https://www.wto.org/french/res_f/reser_f/ersd202209_f.htm
22. Імпорт товарів США з Китаю [Електронний ресурс]. URL: <https://fred.stlouisfed.org/series/IMPCH>
23. Експорт товарів США до Китаю [Електронний ресурс]. URL: <https://fred.stlouisfed.org/series/EXPCN>
24. Експорт росії [Електронний ресурс]. URL: <https://tradingeconomics.com/russia/exports>
25. Проблеми на Близькому Сході[Електронний ресурс]. URL:

<https://www.eurasiagroup.net/live-post/risk-2-middle-east-on-the-brink>

26. Дослідження наслідків 10% тарифу запропонованого Трампом [Електронний ресурс]. URL: <https://www.americanactionforum.org/research/trumps-proposed-10-percent-tariff-considering-the-impact/#:~:text=Former%20President%20Trump's%2010%20percent,off%2C%20even%20as%20GDP%20falls>.

27. Як геополітичні ризики впливають на світову економіку? [Електронний ресурс]. URL: <https://www.economicsobservatory.com/how-are-geopolitical-risks-affecting-the-world-economy/#:~:text=On%20the%20trade%20side%2C%20increased,gas%2C%20affecting%20industrial%20production%20worldwide>.

28. Ціни на нафту [Електронний ресурс]. URL: <https://tradingeconomics.com/commodity/crude-oil>

29. Експорт України до росії [Електронний ресурс]. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/exports/russia>

30. Імпорт України з росії [Електронний ресурс]. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/imports/russia>

31. ВВП України [Електронний ресурс]. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=UA>

32. Торгівля ЄС з росією [Електронний ресурс]. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=558089>

33. Геополітичні зміни та їх вплив на світову торгівлю та інвестиції [Електронний ресурс]. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/geopolitical-shifts-impact-global-trade-investment-gcpitafrica-8jnec>

34. ПІІ до України [Електронний ресурс]. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2022&locations=UA&start=2009&view=chart>

35. ПІІ до росії [Електронний ресурс]. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2022&locations>

=RU&start=2009&view=chart

36. Світовий інвестиційний звіт 2023 [Електронний ресурс]. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>

37. Технологічне супротивництво США та Китаю [Електронний ресурс]. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/tehnologichne-supernictvo-ssha-ta-kitayu>

38. Прийняття інвестиційних рішень в умовах багатокритеріальної невизначеності [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=556>

39. Найбільші геополітичні ризики 2024 року [Електронний ресурс]. URL: <https://www.eurasiagroup.net/issues/top-risks-2024>

40. Структура міжнародної торгівлі [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19392/>

41. Геополітика і геометрія світової торгівлі [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/geopolitics-and-the-geometry-of-global-trade#/download/%2F~%2Fmedia%2Fmckinsey%2Fmckinsey%20global%20institute%2Four%20research%2Fgeopolitics%20and%20the%20geometry%20of%20global%20trade%2Fgeopolitics-and-the-geometry-of-global-trade-vf.pdf%3FshouldIndex%3Dfalse>

42. Голіков А.П., Довгаль О.А. Міжнародні економічні відносини // підручник — Х : ХНУ імені В.Н. Каразіна 2015 р.

43. Милюха Г.В., В. В. Резников, А. С. Чумакова Міжнародні відносини та світова політика // Навчальний посібник Х. — Екограф 2009

44. Григорова-Беренда Л.І., Шуба М.В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі // навчальний посібник (2-ге видання). Х. — ХНУ імені В. Н. Каразіна

45. Бакіров, В. С., Голіков, А. П., Довгаль, О. А., Пересадько, В. А., Сідоров, В. І., Голіков, А. П., та ін. Глобальні проблеми сучасності // підручник. Х. — ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019

46. Григорова-Беренда, Л.І., Шуба М.В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі // Навчальний посібник. Х. — ХНУ імені В. Н. Каразіна 2016

47. Матюшенко І.Ю. , В. П. Божко Іноземні інвестиції // Навчальний посібник. Х. — ХНУ імені В. Н. Каразіна 2005
48. Матюшенко І.Ю. Міжнародний інвестиційний менеджмент // Навчальний посібник. Х. — ХНЕУ ім. С. Кузнеця 2014
49. Голіков А.П., Довгаль О.А. Світова економіка // підручник. Х. — ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2015
50. О. А. Довгаль, І. О. Панова Екологічна політика в процесі екологізації економічного розвитку // Problems of Economy, 2018
52. Кваліфікаційна робота: методичні рекомендації до виконання для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини»; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти / уклад. Л. І. Григорова-Беренда, Н. А. Казакова, С. А. Касьян, Н. В. Непрядкіна, О. В. Ханова. (5-те вид., перероб. і доп.) Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 38 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рисунок А. 1

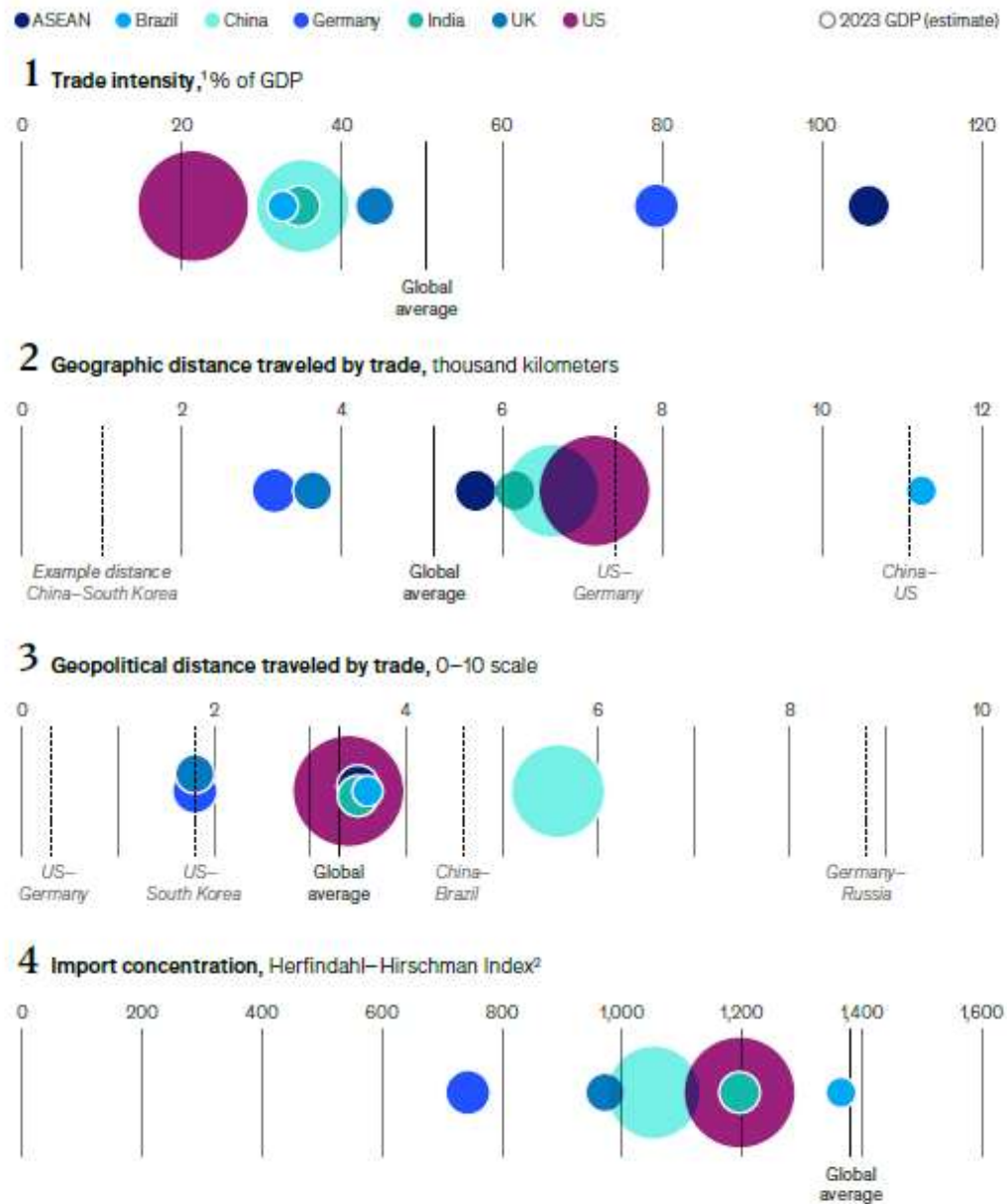

Джерело: [40]

Додаток Б

Рисунок Б. 1

Чотири виміри торговельних відносин між великими економіками

¹Trade intensity is for 2022. Global averages for distance and concentration measures in 2023 are estimated using global UN Comtrade data for 2021, supplemented by 2023 data from a panel of large economies.

²Index is a common market indicator of concentration. The value for average global import diversification is higher than for the economies presented as large economies have lower import concentration, on average, than other economies. Import concentration is only represented for individual economies.

Source: UN Comtrade; Destatis; US Census Bureau; Comex Stat; General Administration of Customs of the PRC; Government of India Ministry of Commerce and Industry; ASEANstats; UK Department for Business & Trade; CEPi; Voeten (2017) and UN Digital Library; World Bank; McKinsey Global Institute analysis

Джерело: [41]